

Gemeente Voorschoten
Integraal huisvestingsplan
Primair Onderwijs 2020-2035

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING	4
Gebruikte afkortingen	6
1 Inleiding	7
1.1 Doelstelling	7
1.2 Afbakening	8
1.3 Kaders	9
1.4 Aanpak	9
1.5 Leeswijzer	9
2 Primair onderwijs in Voorschoten	10
2.1 Regionale context	10
2.2 Scholen in Voorschoten	11
2.3 Samenwerkingsverbanden	11
2.4 Onderwijskwaliteit	12
2.5 Leerlingenprognose	12
2.6 Leerlingenstromen op gemeentelijk niveau	13
2.7 Leerlingenstromen op wijkniveau	14
2.8 Schoolbesturen	15
2.9 Onderwijshuisvesting	15
2.10 Conclusie	16
3 Trends en ontwikkelingen	17
3.1 Kwaliteit van het onderwijs	17
3.2 Demografische transitie	18
3.3 Samenwerkingsvormen onderwijs-breed	18
3.4 Inclusief onderwijs	19
3.5 (Multi)functionaliteit en flexibiliteit van (onderwijs)huisvesting	20
3.6 Verduurzaming en binnenmilieu	21
4 Visie	23
4.1 Visie op sociale structuur	23
4.2 Visie op ruimtelijke structuur	24
4.3 Visie op duurzaamheid en milieu	25
4.4 Woningbouw	25
4.5 Financiële beperkingen	26
4.6 Visie op onderwijs – goed, divers en gespreid	26
4.7 Visie op onderwijshuisvesting	26
4.8 Visie op gymnastiekonderwijs en -faciliteiten	28
4.9 Visie schoolbesturen	28

5	Wet- en Regelgeving	29
5.1	Wettelijke taak onderwijshuisvesting	29
5.2	Uitvoering wettelijke taak onderwijshuisvesting	30
5.3	Financiering onderwijshuisvesting	30
5.4	Duurzaamheid van onderwijshuisvesting.....	31
5.5	Advies VNG, PO- en VO-raad.....	33
6	Beleidskader en ambities IHP.....	35
6.1	Goed, modern onderwijs als ankerpunt in de wijk.....	35
6.2	Toekomstbestendige en duurzame huisvesting.....	35
6.3	Financiële uitgangspunten	36
7	Analyse onderwijshuisvesting.....	37
7.1	Huisvestingscapaciteit en ruimtebehoefte.....	37
7.2	Analyse schoolgebouwen	37
7.3	Analyse accommodaties voor bewegingsonderwijs.....	40
7.4	Analyse verkeersveiligheid.....	41
7.5	Vergelijking huidige onderwijshuisvesting met beleidsambities	41
8	Planontwikkeling	42
8.1	Wettelijke taak.....	42
8.2	Faciliteren onderwijskundig en maatschappelijk rendement	43
8.3	Spreiding en bereikbaarheid gymzalen.....	43
8.4	Veiligheid	43
9	Financiering en Planning.....	44
9.1	Financiële uitgangspunten	44
9.2	Wettelijke taak.....	46
9.3	Faciliteren onderwijskundig en maatschappelijk rendement	48
9.4	Spreiding en bereikbaarheid gymzalen.....	49
9.5	Veiligheid	49
9.6	Voorstel	49
10	Vooruitblik	50
	Bijlage I – Capaciteitsgegevens gebouwen	51

SAMENVATTING

Dit Integraal Huisvestingsplan (IHP) voor het Primair Onderwijs (PO) omschrijft de inzet van beleid voor de periode 2020-2022. Daarnaast wil de gemeente een doorkijk geven naar de ontwikkelingen tot 2035 en in beeld brengen welke schoolgebouwen in deze periode in aanmerking komen voor vervanging. Dit IHP heeft een meer strategisch karakter door vanuit visie, beleid en ontwikkelingen strategische keuzes te maken. Daarnaast wordt ook invulling gegeven aan de wettelijke taak van de gemeente: het voorzien in voldoende en adequate huisvesting. Schoolbesturen zijn in een vroeg stadium betrokken bij de planvorming.

Het IHP omschrijft de gewenste voorzieningenstructuur voor onderwijshuisvesting op basis van een visie op onderwijs en onderwijshuisvesting. Trends en ontwikkelingen worden geanalyseerd. Er wordt gekeken naar de huidige capaciteit, leerlingenprognoses en ruimtebehoefte. Dit alles wordt vertaald in een aantal scenario's om te komen tot de gewenste voorzieningenstructuur.

Trends en ontwikkelingen

Dit IHP signaleert zes trends/ontwikkelingen die van invloed zijn op onderwijshuisvesting:

- 1) De ontwikkeling dat de kwaliteit van het onderwijs onder druk staat. Lerarentekort, werkdruk, ongelijke kansen en segregatie vergroten deze druk. Dit vraagt om betere samenwerking en een duidelijke visie van de gemeente en scholen op onderwijs(huisvesting).
- 2) De invloed die de verandering van de demografische opbouw heeft op de economie, de arbeidsmarktsituatie en daarmee ook voor het onderwijs.
- 3) De ontwikkeling van brede scholen en Integrale Kindcentra (IKC's).
- 4) De trend van inclusief onderwijs waarbij alle kinderen, ongeacht hun beperkingen, kunnen leren.
- 5) De toenemende noodzaak van flexibele en multifunctionele (onderwijs)gebouwen.
- 6) De aandacht voor duurzaamheid en binnenmilieu en de eisen die dit stelt aan schoolgebouwen. Dit vraagt om een kwaliteitskader voor de onderwijshuisvesting en een bezinning op de hoogte van de normbedragen.

Visie op onderwijshuisvesting

De gemeentelijke visie op onderwijshuisvesting is als volgt:

- Er moet voldoende onderwijshuisvesting zijn om leerlingen en schoolorganisatie te kunnen huisvesten.
- De schoolgebouwen moeten functioneel aansluiten op de gewenste onderwijsconcepten, ondersteunend zijn voor de ontwikkeling van kinderen en een veilige en gevarieerde leer- en werkomgeving bieden.
- De schoolgebouwen moeten ook duurzaam gebouwd zijn, beschikken over een gezond binnenklimaat en gezonde exploitatie. Een gezond en goed gebouw heeft een positief effect op het gedrag, het welbevinden en het leerproces van al haar gebruikers en stimuleert toekomstige generaties.
- De schoolgebouwen moeten gedurende hun levensloop flexibel zijn en eenvoudig aangepast kunnen worden aan veranderend gebruik en veranderende eisen.

De gemeente hecht aan een goede spreiding en wil dat zoveel mogelijk kinderen onderwijs naar keuze en in de eigen wijk kunnen volgen. De gemeente stimuleert dan ook het multifunctioneel gebruik van schoolgebouwen. De routes naar de school en de gymzalen moeten veilig zijn. De omgeving van de school moet daarnaast een veilige plek zijn; bij voorkeur autovrij. Er moet voldoende uitdagende buitenruimte zijn voor

kinderen van alle leeftijden die bovendien uitnodigt tot fysieke beweging, spelen en ontmoeten.

Wettelijke taak en aanvullende beleidsambities

De gemeente heeft een wettelijke taak om te voorzien in voldoende en adequate huisvesting voor scholen in het PO. Daarnaast stelt dit IHP voor om in te zetten op de volgende speerpunten:

- Faciliteren onderwijskundig en maatschappelijk rendement
- Spreiding en beschikbaarheid van gymzalen
- Veiligheid

Scenario's

De wettelijke taak en de beleidsambities zijn uitgewerkt in 4 scenario's. Voorwaarde voor realisatie scenario's 2, 3 en 4 is dat alternatieve kostendragers worden gevonden. Hierbij kan worden gedacht aan de grond- en/of vastgoedopbrengst van af te stoten locaties.

- Scenario 1: Wettelijke taak

Dit scenario stelt vervangende nieuwbouw voor van drie schoolgebouwen die bouwkundig en functioneel verouderd zijn:

- o Nutsbasisschool (nieuwbouw)
- o Fortgensschool (nieuwbouw)
- o Emmaus (nieuwbouw)

Gelijktijdig met de nieuwbouw van deze scholen, worden ook eenvoudige maatregelen voor verbetering van de verkeersveiligheid rond deze scholen meegenomen.

- Scenario 2: Faciliteren onderwijskundig en maatschappelijke rendement

Dit scenario ondersteunt initiatieven die resulteren in een brede en multifunctionele(re) inzet van schoolgebouwen. Een combinatie van een school met activiteiten die nu zijn ondergebracht in het Cultureel Centrum en/of de bibliotheek, kan leiden tot een efficiënter gebouw en meervoudig grond- en ruimtegebruik. In veel gevallen leidt dat bovendien tot een lagere investering dan wanneer separate gebouwen gerealiseerd zouden worden en lagere (gedeelde) exploitatielasten.

- Scenario 3: Spreiding en bereikbaarheid gymzalen

Dit scenario zet in op het verbeteren van de spreiding en beschikbaarheid van gymaccommodaties, zodat er minder onderwijstijd verloren gaat aan lopen van en naar de accommodaties, met name voor kleuters. Dit geldt voor de scholen in het centrum en in Voorschoten-Zuid. Het ligt voor de hand om de bij de ingrepen in de scholen in het centrum, ook dit knelpunt mee te nemen door een (extra) speellokaal en/of gymzaal te realiseren.

- Scenario 4: Veiligheid

De gemeente onderzoekt de mogelijkheden om het gebied rondom de scholen in het centrum, het domein van fietsers en voetgangers te maken (proef kruispunt Prins Bernardlaan/Elstlaan/Oude Adegeestlaan). Dit zou een groot deel van de problemen op het gebied van verkeers-onveiligheid oplossen.

Daarnaast wordt bij de nieuwbouw en/of uitbreiding van scholen in het centrum nieuwbouw en/of uitbreiding de veiligheid verbeterd. Vergeleken met scenario 1 gaat het hier om de wat grotere maatregelen.

Dit IHP stelt voor scenario 1 vast te stellen en te onderzoeken of er kostendragers zijn voor het uitvoeren van de scenario's 2, 3 en 4.

GEBRUIKTE AFKORTINGEN

BENG	Bijna energie-neutrale gebouwen
BO	Basisonderwijs
BSO	Buitenschoolse opvang
BVO	Bruto vloeroppervlakte
CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin
COP	Conference Of Parties
DUO	Dienst uitvoering onderwijs (van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap)
ENG	Energie-neutrale gebouwen
EPC	Energieprestatiecoëfficiënt
IHP	Integraal Huisvestingsplan
IKC	Integraal kindcentrum
MFA	Multifunctionele accommodatie
MI	Materiële instandhouding
MJOP	Meerjarenonderhoudsplan
PCSV	Protestants Christelijke Schoolvereniging Voorschoten
PO	Primair onderwijs
PPO	Samenwerkingsverband Passend Primair Onderwijs regio Leiden
PvE	Programma van eisen
RMB	Ruimtebehoefte
SKOON	Stichting voor Katholiek en Openbaar Onderwijs in Noord-Hofland
SO	Speciaal onderwijs
SBO	Speciaal basisonderwijs
VBS	Verenigde Bijzondere Scholen
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VO	Voortgezet onderwijs
VOS	Voorschotense Openbare School
VSO	Voortgezet speciaal onderwijs
VVE	Voor- en vroegschoolse educatie
WPO	Wet op het Primair Onderwijs
WVO	Wet op het Voortgezet Onderwijs

1 INLEIDING

“Voorschoten is een heerlijk dorp. Midden in de Randstad, in een sterk verstedelijkt gebied, heeft Voorschoten nog een echt dorps karakter met een levendig centrum, een groene omgeving, een bruisend verenigings- en vrijwilligersleven, een gezond ondernemersklimaat, goede scholen voor onze kinderen en goede zorg en ondersteuning voor mensen die dat nodig hebben. [...] Goed onderwijs is de basis in de ontwikkeling van onze kinderen. Voorschoten heeft goede scholen, waar wij trots op zijn.”

Dit citaat is afkomstig uit het Coalitieakkoord van de gemeente Voorschoten.¹ Onderwijs legt een basis om volwaardig te kunnen participeren in de maatschappij. De aanwezigheid van scholen levert daarnaast een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid in de afzonderlijke wijken en in de gemeente als geheel. Goed en gevarieerd onderwijs maakt de gemeente bovendien aantrekkelijk voor de ruim 25.000 inwoners en als vestigingsplaats voor nieuwe inwoners.

De afgelopen jaren zijn drie nieuwe scholen gebouwd, maar Voorschoten kent ook schoolgebouwen die aan nieuwbouw of renovatie toe zijn. Een aantal scholen heeft bovendien te maken met ruimtetekorten die resulteren in wachtlijsten, terwijl bij andere scholen sprake is van leegstand (zie hoofdstuk 7). Daartegenover staat het grote aantal leerlingen dat van buiten de gemeente onderwijs volgt op een school in Voorschoten of buiten Voorschoten naar school gaat (zie paragraaf 2.6). Door de geografische ligging van de gemeente is dit deels te verklaren, maar in een aantal gevallen staat het haaks op de ambitie om zoveel mogelijk kinderen in de eigen wijk onderwijs te bieden.¹

De gemeente staat voor stevige uitdagingen. Dan gaat het ook om zaken als woningbouw, de energietransitie, bereikbaarheid en infrastructuur, demografie, toenemende zorgvraag en veranderende werkgelegenheid. De financiële positie van de gemeente noopt tot het maken van keuzes die toekomstbestendig zijn. De gemeente wil daarom inzetten op samenwerking binnen het onderwijs en met andere (maatschappelijke) partijen om meerdere ambities te verwezenlijken: door samenwerking kunnen het onderwijsaanbod en de onderwijshuisvesting worden geoptimaliseerd. Bijvoorbeeld door samenwerking met voor- en vroegschoolse educatie kan een compleet en op elkaar aansluitend aanbod worden geboden voor zoveel mogelijk kinderen, binnen de eigen wijk. Door het combineren van onderwijs met sociale, culturele en maatschappelijke activiteiten wordt de sociale cohesie in het dorp versterkt. Een optimale samenhang tussen zorg en onderwijs kan leiden tot een betere jeugdzorg.

1.1 Doelstelling

Goed onderwijs heeft een relatie met de kwaliteit van de onderwijshuisvesting. Een goed gebouw is geen garantie voor goed onderwijs, maar een slecht gebouw kan goed onderwijs wel moeilijk maken. Inzicht in de bestaande en toekomstige behoefte aan onderwijshuisvesting maakt het mogelijk om een lange-termijn-beleid te ontwikkelen. Om de gewenste kwaliteit van de onderwijshuisvesting te realiseren, heeft de gemeente Voorschoten behoefte aan een beleidsrijk en integraal huisvestingsplan (IHP). Hiermee kan de gemeente de investeringen voor de onderwijshuisvesting voor het primair onderwijs voor meerdere jaren bepalen en borgen dat er voldoende ruimte op scholen

---

¹ ‘Duurzaam en vooruitstrevend; samenwerken aan slimme oplossingen voor een sterk Voorschoten’, Coalitieakkoord 2018-2022 d.d. 6 juni 2018

beschikbaar is om elk kind een plek op een school aan te bieden waar het onderwijs kan volgen.

De gemeente heeft een wettelijke plicht om zorg te dragen voor de onderwijshuisvesting voor het primair onderwijs. De basis voor het onderwijshuisvestingsbeleid van de gemeente is vastgelegd in de verordening.² De gemeente kan echter beleidsambities hebben, die de bepalingen in deze verordening overstijgen. Het IHP agendeert deze ambities. Voor de komende drie jaar (tot en met 2022) concretiseert het IHP de visie op het gebied van onderwijs en onderwijshuisvesting. Voor de periode daarna is het IHP richtinggevend totdat er weer een nieuw IHP wordt vastgesteld.

Om een efficiënt en doelmatig plan te ontwikkelen omschrijft het IHP de gewenste voorzieningenstructuur voor onderwijshuisvesting op basis van een visie op onderwijs. Trends en ontwikkelingen die van invloed zijn op onderwijs en onderwijshuisvesting worden geanalyseerd. Er wordt gekeken naar de huidige kwaliteit en capaciteit van de gebouwen, de leerlingenprognoses en toekomstige ruimtebehoefte. Dit alles wordt vertaald in een voorstel voor planontwikkeling om te komen tot de gewenste voorzieningenstructuur. Het IHP biedt de gemeente in samenwerking met de schoolbesturen de mogelijkheid gericht onderwijs-huisvestingsbeleid te voeren, strategische keuzes te maken en besluiten integraal af te wegen. Het resultaat is een planmatige aanpak en een inhoudelijk en beleidsmatig kader voor de onderwijshuisvesting: zowel ruimtelijk, kwalitatief als financieel.

Dit IHP is een dynamisch document. Het geeft een doorkijk over een periode van 16 jaar. Dit betekent niet dat dit IHP voor een periode van 16 vast staat. Het uitgangspunt van de gemeente Voorschoten is om het IHP elke vier jaar of aan het begin van de volgende collegeperiode te herijken. Het nieuwe college kan dan haar standpunten die in het collegeprogramma worden opgenomen ook laten vertalen het IHP voor de komende jaren. Tevens wordt dan een doorkijk gegeven voor de daarop volgende 16 jaar. Om dit te bereiken wordt gewerkt volgens de uitgangspunten die in de verordening staan aangegeven.

Het is de bedoeling om twee keer per jaar een overleg te arrangeren met de onderwijsbesturen over onderwijshuisvestingzaken en één keer per jaar wordt er geëvalueerd. Deze evaluatie wordt dan gebruikt om daar waar nodig aanpassingen te doen. Er zal een handboek worden opgesteld dat als richtsnoer dient. Dit handboek geeft de procedures aan en waaraan moet worden voldaan. Uitgangspunt is dat er sprake is van een continue proces.

Met het opstellen van dit IHP loopt de gemeente vooruit op een voorstel voor wetwijzigingen dat eind 2018 door de VNG, de PO-raad en de VO-raad is ingediend bij het ministerie van Onderwijs (zie par. 5.5) en recent is bekrachtigd in het Klimaatakkoord.³

1.2 Afbakening

Dit IHP heeft alleen betrekking op de scholen in Voorschoten die vallen onder de Wet op het Primair Onderwijs (WPO).

---

² Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Voorschoten 2015

³ Brief VNG d.d. 27 november 2018 en 'Klimaatakkoord' (zie ook paragraaf 5.5)

1.3 Kadern

De volgende documenten vormen de kadern voor dit IHP:

- 'Duurzaam en vooruitstrevend; samenwerken aan slimme oplossingen voor een sterk Voorschoten', Coalitieakkoord 2018-2022 d.d. 6 juni 2018.
- 'Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs' gemeente Voorschoten, 2015.
- Structuurvisie gemeente Voorschoten 2025 'Groen, veilig & betrokken', d.d. 9 maart 2017
- Brief VNG 'Ontwikkelingen onderwijshuisvesting', d.d. 27 november 2018
- Klimaatakkoord, 'Voorstel hoofdlijnen van het Klimaatakkoord', Bijdrage Sectortafel Gebouwde Omgeving, Routekaart maatschappelijk vastgoed paragraaf, 10 juli 2018.

1.4 Aanpak

Gemeente en schoolbesturen hebben vanaf het begin constructief geparticipeerd in de totstandkoming van dit IHP. Door het IHP gezamenlijk te ontwikkelen, worden plannen van gemeente en scholen op elkaar afgestemd en kunnen partijen een duidelijk, efficiënt en gedragen huisvestingsbeleid voeren.

Er is gebruik gemaakt van de meest recente leerlingenprognoses en gebouwgegevens en deze zijn getoetst bij de schoolbesturen. In interviews met de schoolbesturen is het IHP-traject besproken, zijn beleidsontwikkelingen en beleidswensen doorgenomen en zijn de visies en ambities van de individuele besturen in beeld gebracht. In gezamenlijke sessies met de schoolbesturen en gemeente is deze informatie besproken en verder doorgrond. De behoeftes en mogelijkheden per school zijn geïnventariseerd. Parallel aan deze plenaire bijeenkomsten is het IHP ontwikkeld en in rapportvorm uitgeschreven. Zodoende is gaandeweg draagvlak gecreëerd voor de inhoud van dit IHP.

1.5 Leeswijzer

Dit IHP is als volgt opgebouwd:

- In hoofdstuk 2 is het actuele onderwijsaanbod in Voorschoten omschreven: de aanwezige scholen en accommodaties, onderwijsrichtingen en schoolbesturen, de leerlingenprognoses en de herkomst van de leerlingen.
- Hoofdstuk 3 gaat in op de voor dit IHP relevante trends en ontwikkelingen op het gebied van onderwijs en onderwijshuisvesting.
- Hoofdstuk 4 omschrijft de visie van gemeente en schoolbesturen op onderwijs en onderwijshuisvesting vanuit de bredere gemeentelijke visie.
- Hoofdstuk 5 legt uit wat de wettelijke taak van de gemeente op het gebied van onderwijshuisvesting inhoudt en gaat in op een aantal mogelijk te verwachten wetswijzigingen.
- Hoofdstuk 6 vormt de schakel tussen de voorgaande en navolgende hoofdstukken. Hierin wordt het beleidskader en ambitieniveau voor dit IHP omschreven.
- In hoofdstuk 7 wordt de staat van de onderwijshuisvesting inclusief gymnastiekzalen geanalyseerd door de huidige situatie te vergelijken met de staande kadern en de beleidsambities uit hoofdstuk 6.
- In hoofdstuk 8 wordt de informatie uit de voorgaande hoofdstukken vertaald in een voorstel voor planontwikkeling/aantal scenario's. Hierbij wordt rekening gehouden met de visies, relevante trends en ontwikkelingen, wettelijke (on)mogelijkheden en aanvullend beleid en ambities.
- Hoofdstuk 9 schetst de financiële implicaties en geeft een fasering in tijd.
- Hoofdstuk 10 blikt vooruit op de periode tot en met 2035, na uitvoering van de plannen.

2 PRIMAIR ONDERWIJS IN VOORSCHOTEN

Onderwijs draagt bij aan de persoonlijke vorming en ontwikkeling van jongeren, zodat zij optimaal kunnen functioneren in de maatschappij: nu en in de toekomst. In de leeftijd tot en met 12 jaar wordt in het primair onderwijs een belangrijke basis gelegd voor talentontwikkeling van de jeugd.

2.1 Regionale context

Voorschoten heeft een zeer gunstige ligging in Zuid-Holland; tussen Den Haag en Amsterdam en dichtbij Schiphol, omgeven door groen en recreatiemogelijkheden en met hoogwaardige voorzieningen binnen handbereik.

Voorschoten heeft een bijzondere positie als schakel tussen verschillende regio's. De gemeente valt onder de regio Holland Rijnland, die bestaat uit dertien gemeenten.⁴ Samen met de gemeenten Leiden, Zoeterwoude, Leiderdorp en Oegstgeest, werkt Voorschoten ook samen in de Leidse regio. Aangezien Voorschoten aan de zuidzijde van Holland Rijnland ligt en grenst aan de Metropoolregio (Rotterdam – Den Haag), wordt er ook met verschillende gemeenten uit die regio samengewerkt op allerlei gebieden.

Bron: Structuurvisie Voorschoten 2025 (9 maart 2017)

In Voorschoten wonen in vergelijking met de rest van de regio en het landelijk gemiddelde relatief veel huishoudens met kinderen: 36% van de huishoudens heeft één of meer kinderen, 30% woont samen zonder kinderen en 34% is alleenstaand. In 2019 was de gemiddelde huishoud-grootte 2,30 tegenover het landelijk gemiddelde van 2,20.⁵ Tegelijkertijd vergrijst Voorschoten (zie paragraaf 4.1) doordat meer ouderen ouder worden en neemt het aantal kinderen af (zie paragraaf 2.5).

⁴ Alphen aan den Rijn, Hillegom, Kaag en Brasem, Katwijk, Leiden, Leiderdorp, Lisse, Nieuwkoop, Noordwijk, Oegstgeest, Teylingen, Voorschoten en Zoeterwoude

⁵ Bron: CBS

Het aantal inwoners in de gemeente Voorschoten is de afgelopen 25 jaar met 12% gegroeid (van 22.683 in 1995 naar 25.479 in 2019). Ook de komende jaren zullen meer mensen in de regio komen wonen en werken, vestigen zich meer bedrijven in de regio en zal de verkeersdruk toenemen. De gemeente voorziet een groei van de bevolking van 10% tot 2040.

2.2 Scholen in Voorschoten

Voorschoten telt acht basisscholen, verdeeld over negen locaties. Leerlingen hebben de keuze uit openbaar, rooms-katholiek, protestants-christelijk onderwijs en neutraal bijzonder. Het onderwijsaanbod is goed gespreid. Dat blijkt uit de gemiddelde loopafstand naar de scholen (800 meter). Die is lager dan de gemiddelde loopafstand naar scholen in de andere gemeenten in de provincie Zuid-Holland (1.000 meter).⁶

The British School heeft ook een vestiging in Voorschoten. Deze school wordt niet door het rijk bekostigd, maar vanuit particuliere middelen betaald. De school valt niet onder de huisvestingsverantwoordelijkheid van de gemeente en wordt in dit IHP buiten beschouwing gelaten. De aanwezigheid van deze school heeft een positieve invloed op de aantrekkingskracht van Voorschoten voor expats.

Het primair onderwijs omvat de scholen voor basis onderwijs (BO), (voortgezet) speciaal onderwijs ((V)SO) en speciaal basisonderwijs (SBO). Er zijn geen scholen voor (V)SO en SBO in Voorschoten. In schooljaar 2018-'19 volgden 112 leerlingen dit type onderwijs op scholen in Leiden, Leidschendam-Voorburg, Leiderdorp, Katwijk en Oegstgeest.⁶ In het vervolg van dit IHP wordt gesproken over basisonderwijs (BO) in plaats van primair onderwijs.

Voorschoten heeft geen voortgezet onderwijs binnen de gemeentegrenzen. Goed voortgezet onderwijs is, zeer nabij en goed bereikbaar, aanwezig in Wassenaar en Leiden.

2.3 Samenwerkingsverbanden

Elke school moet haar leerlingen een zo passend mogelijke vorm van onderwijs aanbieden, ook kinderen met een speciale onderwijsbehoefte; dat noemen we de zorgplicht van scholen. Dit is niet altijd een makkelijke opgave en daarom werken ook de scholen in Voorschoten (verplicht) samen in samenwerkingsverbanden om deze taak goed uit te kunnen voeren. Samenwerkingsverbanden hebben als taak te zorgen voor een dekkend en passend onderwijsaanbod voor alle kinderen in de regio.

De samenwerkingsverbanden ondersteunen scholen onder meer bij het vinden van het best passende onderwijsarrangement voor kinderen met een specifieke ondersteuningsbehoefte. Soms kan de oplossing zijn om een kind over te plaatsen naar een andere school of een school voor speciaal onderwijs in de regio omdat daar een passender ondersteuningsaanbod geboden kan worden. Dit alles behoort tot de mogelijkheden en valt onder de verantwoordelijkheid van de scholen in het kader van passend onderwijs. Een samenwerkingsverband ontvangt een budget om dit proces aan te bieden en financiert daarmee de ondersteuningsvraag in haar verzorgingsgebied.

---

⁶ Bron: DUO

Zorg is een belangrijk onderdeel van passend onderwijs. De scholen, het samenwerkingsverband en de gemeenten maken afspraken over welke onderwijszorg het onderwijs levert en welke zorg de gemeente in het kader van het preventieve jeugdbeleid levert. Idealiter betekent dit dat onderwijs en gemeente samen en in samenhang passend onderwijs en passende opvoed- en opgroei-ondersteuning bieden voor het kind, het gezin en de docenten in de klas. De manier waarop scholen, samenwerkingsverbanden en gemeenten over hun samenwerking afspraken maken is vrij.

Alle basisscholen in Voorschoten zijn, samen met bijna alle basisscholen van Leiden, Wassenaar, Leiderdorp, Zoeterwoude en Kaag en Braasem, aangesloten bij het Samenwerkingsverband Passend Primair Onderwijs regio Leiden (PPO). Het samenwerkingsverband is gevestigd in Leiderdorp.

Scholen werken onderling nauw samen om zoveel mogelijk kinderen zolang mogelijk binnen het reguliere onderwijs te plaatsen. Scholen werken ook samen met kinderopvangorganisatie(s) op het gebied van voor- en vroegschoolse educatie (VVE). Op die manier wordt een compleet en op elkaar aansluitend aanbod geboden, voor zoveel mogelijk kinderen binnen de eigen wijk ('thuisnabij').

2.4 Onderwijskwaliteit

De Onderwijsinspectie analyseert jaarlijks de kwaliteit van het onderwijs per school. Alle basisscholen in Voorschoten voldoen aan de wettelijke eisen voor basiskwaliteit en hebben het vertrouwen van de inspectie.

2.5 Leerlingenprognose

In Voorschoten gaan 2.399 leerlingen naar het BO (teldatum 1 okt. 2019). De leerlingenprognose voor het basisonderwijs⁷ geeft aan dat het aantal leerlingen voor Voorschoten als geheel terugloopt naar 2.332 in 2035 (-3%).

De grootste afname van het aantal leerlingen wordt voorzien bij basisscholen Emmaus, De Regenboog en De Vos (Ter Lips); respectievelijk -6%, -6% en -7%. De Vink, De Fortgensschool en de Nutsbasisschool blijven gelijk in leerlingenaantal. Bij basisschool De Vos (Multatuli) wordt een toename van het aantal leerlingen verwacht.

De leerlingenprognose is op gemeenteniveau vaak een goede voorspelling, de werkelijkheid per school kan hiervan afwijken.

---

⁷ Postmus – dec 2019

wijk	school	Teldatum	prognose leerlingen (Postmus)			
		1-10-2019	2022	2025	2030	2035
Noord	De Vink	230	233	229	230	231
	Het Kompas	428	428	412	413	414
		658	661	641	643	645
Midden		443				
	De Vos - Multatuli	229	229	240	237	234
	Fortgensschool	216	219	225	223	214
	Emmaus	308	297	297	304	291
	Nutsbasisschool	240	237	242	244	238
		992	982	1.004	1.008	977
Zuid		443				
	Gevers Deynootschool	215	213	216	213	210
	De Vos - Ter Lips	214	206	206	202	200
	De Regenboog	319	305	301	315	300
		747	724	723	730	710
totaal BO:		2.399	2.367	2.368	2.381	2.332

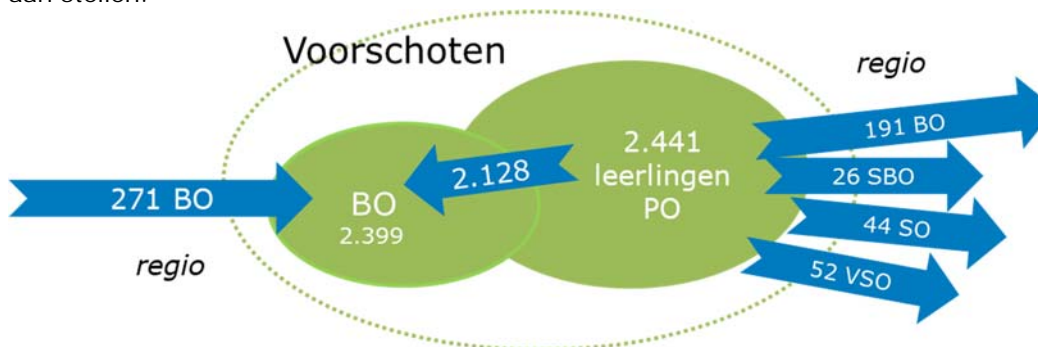
Tabel 1: prognose aantal leerlingen BO

De wijken sluiten aan bij de gebiedsindeling van de leerlingenprognose: Noord omvat de CBS-buurt Noord-Hofland. Midden omvat de CBS-buurt Adegeest, Krimwijk, Dobbewijk, Nassauwijk, Vlietwijk en Centrum. Zuid omvat de CBS buurten Bijdorp, Boschgeest, Bloemenwijk en Starrenburg.

2.6 Leerlingstromen op gemeentelijk niveau⁸

In Voorschoten wonen 2.441 leerlingen die primair onderwijs (PO) volgen. Ongeveer 87% daarvan volgt onderwijs aan één van de acht basisscholen in Voorschoten (2.128 kinderen). De overige 313 leerlingen gaan naar een basisschool, SBO of (V)SO in onder andere Leiden, Wassenaar of Oegstgeest.

Voorschoten trekt veel leerlingen van buiten de gemeente: 259 leerlingen in schooljaar 2018-'19. Van de 271 leerlingen van buiten komen 222 leerlingen uit Leiden, de meeste hiervan gaan naar basisschool De Vink of Het Kompas. De scholen bepalen zelf het aannamebeleid van leerlingen. De gemeente kan hier vanuit de huisvesting geen eisen aan stellen.

Figuur 1: leerlingstromen op gemeentelijk niveau

⁸ Bron: Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) van het Ministerie van OCW, september 2019

School	Voorschoten	Leiden	L'dam-Vb	Wassenaar	Zoeterwoude	Katwijk	Overig	Totaal
Emmaus	304			1			3	308
De Vink	137	89			2		2	230
Dominee Fortgensschool	208	5	1				2	216
Gevers Deynootschool	205	5	3		2		0	215
Het Kompas	321	99	3			3	2	428
Nutsbasisschool	236	4					0	240
De Vos	409	18	14	1			1	443
De Regenboog	308	2	7	2			0	319
Totaal	2.128	222	28	4	4	3	10	2.399
Totaal	89%			11%				100%

Tabel 2: Herkomst leerlingen per school (teldatum 1 okt 2019)

	school		Totaal	school		Totaal
	in	buiten		in	buiten	
	Voorschoten	Voorschoten		Voorschoten	Voorschoten	
Basisschool	2.128	191	2.319	87%	8%	95%
SBO	0	26	26	0%	1%	1%
SO	0	44	44	0%	2%	2%
VSO	0	52	52	0%	2%	2%
Totaal	2.128	313	2.441	87%	13%	100%

Tabel 3: Schoolkeuze PO-kinderen woonachtig in Voorschoten.

2.7 Leerlingenstromen op wijkniveau

Gemiddeld gaat 60% van de kinderen uit Voorschoten in de eigen wijk naar school. De Gevers Deynootschool trekt het grootste deel van haar leerlingen van buiten de eigen wijk. Van de 992 leerlingen die van buiten de wijk naar school komen, komen er 259 van buiten Voorschoten (11%). Basisscholen De Vink en Het Kompas betrekken het grootste deel van de leerlingen van buiten de gemeente (respectievelijk 40% en 26% (gegevens DUO)).

Wijk	School	herkomst leerlingen 1-10-2018				
		uit eigen wijk		uit andere wijken		totaal
Noord	De Vink	47%	106	53%	119	
	Het Kompas	59%	246	41%	171	417
Midden	De Vos - Multatuli	73%	173	27%	63	235
	Fortgensschool	50%	114	50%	114	228
	Emmaus	60%	201	40%	132	333
Zuid	Nutsbasisschool	66%	159	34%	80	239
	Gevers Deynootschool	37%	83	63%	144	226
	De Vos - Ter Lips	60%	132	40%	86	218
	De Regenboog	75%	250	25%	83	333
totaal BO:		60%	1462	40%	992	2.454

Tabel 4: Overzicht leerlingenstromen basisonderwijs op wijkniveau in Voorschoten (teldatum 1 okt 2018)

2.8 Schoolbesturen

Er zijn vijf schoolbesturen voor het basisonderwijs in Voorschoten:

- Stichting Panta Rhei biedt openbaar, rooms-katholiek en algemeen bijzonder onderwijs aan en heeft zestien basisscholen, waarvan twee in Voorschoten, twaalf in Leidschendam-Voorburg, een in Den Haag en een in Oegstgeest.
- De Protestants Christelijke Schoolvereniging Voorschoten (PCSV) biedt protestants christelijk primair onderwijs en heeft drie basisscholen in Voorschoten onder haar gezag.
- Stichting voor Katholiek en Openbaar Onderwijs in Noord-Hofland (SKOON) vormt het bestuur van basisschool De Vink. Deze stichting is aangesloten bij de Verenigde Bijzondere Scholen (VBS).
- De Nutsbasisschool is een neutraal bijzondere school en valt onder de Stichting Nutschool Voorschoten. Deze stichting is aangesloten bij de Verenigde Bijzondere Scholen (VBS).
- Openbare basisschool De Vos is ondergebracht in de Stichting Voorschotense Openbare School (VOS) en heeft twee locaties in Voorschoten.

Scholen, locaties en leerlingen in Voorschoten zijn als volgt verdeeld:

Basisonderwijs	Scholen	locaties	leerlingen 1-10-2019	
			Aantal	%
Stichting Panta Rhei	2	2	627	26%
Protestants Christelijke Schoolvereniging Voorschoten	3	3	859	36%
St. Katholiek en Openbaar Onderwijs Noord Hofland	1	1	230	10%
Stichting Nutsschool Voorschoten	1	1	240	10%
St. Voorschotense Openbare School	1	2	443	18%
totaal:	8	9	2.399	100%

Tabel 5: Overzicht basisonderwijs in Voorschoten

2.9 Onderwijshuisvesting

De acht basisscholen hebben een totale capaciteit van circa 14.496 m² BVO (bruto vloeroppervlakte). Dit is de capaciteit exclusief gymlokalen maar inclusief ruimten die (mogelijk) worden gebruikt voor kinderopvang (zie ook hoofdstuk 7 en bijlage I). Deze capaciteit is voldoende om te voorzien in de ruimtevraag van de scholen. Wel hebben sommige scholen, voornamelijk die in het centrum, te maken met ruimtetekorten.

De afgelopen jaren heeft veel (ver)nieuwbouw plaatsgevonden en zijn ook twee scholen in een multifunctionele accommodatie gerealiseerd. Deze gebouwen zijn goed onderhouden. De Fortgensschool, Emmaus en Nutsbasisschool zijn de enige scholen die dateren 'uit de vorige eeuw' en zijn ouder dan 40 jaar. Deze scholen zijn tussentijds wel uitgebreid en aangepast. De onderwijskundige, bouwtechnische en energetische kwaliteit van deze gebouwen is matig tot slecht en de onderhoudskosten zijn hoog. De Fortgensschool en Emmaus hebben bovendien te maken met een ruimtetekort op de korte termijn. De Nutsbasisschool heeft formeel een ruimteoverschot, maar ervaart door de relatief kleine lokalen ook een ruimtetekort.

Bij een aantal, ook recentere gebouwen, zijn problemen met het binnenklimaat. Ook biedt een aantal scholen onvoldoende flexibiliteit om gewenste onderwijsvernieuwingen door te voeren en/of nieuwe samenwerkingsvormen aan te gaan.

2.10 Conclusie

Kinderen uit Voorschoten kunnen kiezen uit acht scholen voor primair onderwijs, verdeeld over negen locaties. Veel kinderen gaan naar een school in de eigen wijk (60%), 13% van de kinderen volgt onderwijs buiten de gemeente. Voorschoten trekt veel leerlingen van buiten de gemeente (circa 11%), het grootste deel daarvan komt uit Leiden. De scholen bepalen zelf het aannamebeleid van leerlingen. De gemeente kan hier vanuit de huisvesting geen eisen aan stellen.

De schoolgebouwen bieden in totaal voldoende capaciteit om de leerlingen te huisvesten, maar er zijn verschillen in kwaliteit en kwantiteit tussen en binnen de verschillende wijken. Sommige scholen ervaren de huisvesting als beperkend voor het geven van kwalitatief goed onderwijs. Voorschoten telt veel relatief nieuwe schoolgebouwen en een drietal oude gebouwen, alle drie gesitueerd in het centrum van Voorschoten. In dit centrumgebied kampen drie van de vier daar gehuisveste scholen met een ruimtetekort. Dit vraagt om een herbezinning op omvang, spreiding en (multi)functionaliteit van huidige onderwijslocaties.

3 TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

Onderwijs is een dynamisch beleidsveld dat volop in de schijnwerpers staat, zowel maatschappelijk als politiek. Doordat de maatschappij zich ontwikkelt, is een afstemming en wisselwerking tussen betrokken partijen noodzakelijk. De gemeente en schoolbesturen willen dat het onderwijs in Voorschoten aansluit bij de ontwikkeling van de maatschappij. Relevante maatschappelijke ontwikkelingen, nieuwe inzichten en (wetenschappelijke) kennis worden daarom betrokken bij de planvorming van dit IHP.

3.1 Kwaliteit van het onderwijs

Elk jaar publiceert de Onderwijsinspectie een rapport over de staat van het onderwijs. In 'De staat van het Onderwijs 2019'⁹ signaleert de Onderwijsinspectie een aantal belangrijke en urgente knelpunten:

- Het lerarentekort en de werkdruk waarmee leerkrachten te maken krijgen, vormen een bedreiging voor de kwaliteit van het onderwijs en de toekomst van kinderen en jongeren. Het zorgt ervoor dat er te weinig ruimte is om te werken aan kwaliteitsverbetering en kan leiden tot ongelijke kansen, segregatie en dalende prestaties.
- Het onderwijs versnipperd en de resultaten en effecten van onderwijsinnovaties worden onvoldoende geëvalueerd.
- Er zijn zorgen over de situatie van kwetsbare leerlingen met een beperking of een complexe ondersteuningsbehoefte. Het aantal kinderen in het speciaal onderwijs was in 2018 weer terug op het niveau van 2014, ondanks de invoering van de Wet Passend Onderwijs in 2014. Het aantal thuiszitters is in dezelfde periode toegenomen met 38%.¹⁰

Geconcludeerd wordt dat het Nederlandse onderwijs gemiddeld nog op niveau is maar de prestaties van leerlingen de afgelopen 20 jaar geleidelijk zijn gedaald.¹¹ De ontwikkelingen die de afgelopen jaren al aandacht vroegen (zoals teruglopende leerlingprestaties, ongelijke kansen en segregatie), dreigen zich mede onder druk van een ongelijk verdeeld lerarentekort te verdiepen. Autonomie wordt door scholen vaak onvoldoende benut en ingevuld. Te open overheidssturing leidt regelmatig tot vrijblijvendheid. De Inspectie adviseert: "Om alle leerlingen een stevige basis mee te geven en te zorgen voor een betere aansluiting op de arbeidsmarkt, zal de onderwijssector focus moeten aanbrengen en heldere keuzes moeten maken over gezamenlijke doelen en ijkpunten. De (lokale) overheid zal daarbij duidelijk moeten zijn in wat ze van het onderwijs verwacht en samenwerking is meer dan ooit noodzakelijk om er voor te zorgen dat alle leerlingen en studenten de beste basis voor hun toekomst krijgen."

Dit vraagt dus om betere samenwerking en een duidelijke visie van de gemeente en scholen op onderwijs(huisvesting).

---

⁹ 'De Staat van het Onderwijs 2019', Inspectie van het Onderwijs, Min. OCW, 10 april 2019

¹⁰ Woensdag 25 september jongstleden meldde de NOS dat "scholen voor speciaal onderwijs in Nederland dreigen te bezwijken onder wachtlijsten"

¹¹ "In tegenstelling tot vrijwel alle andere landen, presteren leerlingen in Nederland steeds iets minder dan vroeger. Ook de motivatie is minder. Daling en stagnatie zijn ook te zien in landelijke studies naar de prestaties van (basisschool)leerlingen in taal, rekenen, cultuureducatie, natuur en techniek en bewegingsonderwijs." [Inspectie van het Onderwijs]

3.2 Demografische transitie

De demografisch opbouw van Nederland verandert ingrijpend en onomkeerbaar: het aantal ouderen neemt toe (vergrijzing) en het aantal jongeren neemt in de meeste gemeenten af (ontgroening). Beiden hebben consequenties voor de economie, de arbeidsmarktsituatie en daarmee ook voor het onderwijs. Een gevolg van de demografische transitie is dat er verschillende 'mismatches' ontstaan tussen de vraag naar en het aanbod van niet alleen scholen, maar ook woningen, bedrijventerreinen en welzijns- en sportaccommodaties.

Met de demografische opbouw verandert de economie, en daarmee ook de vraag naar onderwijs vanuit het vervolgonderwijs en de arbeidsmarkt. Ook de regio (rondom Voorschoten) is op weg naar een nieuw economisch en sociaal systeem zonder te weten hoe dat eruit gaat zien. Deze *next economy* wordt ook wel de 'samenwerkingseconomie van morgen' genoemd. Binnen die samenwerkingseconomie neemt het verbindend ondernemen een belangrijke plaats in. Een logisch gevolg daarvan is dat er ook een samenleving ontstaat waar verbindend samenleven, werken en permanent leren een belangrijke plaats gaat innemen. De samenwerkingseconomie vraagt om fundamenteel veranderen van spel, spelers en spelregels in het educatieve domein. Er zijn andere oplossingen nodig en nieuwe arrangementen, waarbij leren veel meer als collectief proces wordt gezien en niet als individueel of institutioneel proces. De nieuwe situatie moet vooral inclusief zijn: zorg en ondersteuning worden op elkaar afgestemd en daar waar nodig, is ondersteuning voor individuele burgers, jong en oud beschikbaar.

Een samenleving in transitie vraagt om een andere rol van gemeente en schoolbesturen. Een ondernemende en innovatieve rol voor de schoolbesturen en een faciliterende rol van de gemeente. Het gezamenlijke doel is te komen tot doelmatige en toekomstbestendige gebouwen die kunnen meebewegen met onderwijsinhoudelijke ontwikkelingen en ontwikkelingen van de arbeidsmarkt. De besturenorganisaties en de VNG hebben aan de minister van OCW maatregelen voorgesteld om de wettelijke hindernissen en belemmeringen weg te nemen die dit gezamenlijke doel hinderen.¹²

3.3 Samenwerkingsvormen onderwijs-breed

Samenwerkingsvormen zoals bijvoorbeeld brede scholen bieden een samenhangend aanbod voor kinderen van 0-12 jaar op het gebied van onderwijs, sport en cultuur. Meestal verbinden zij daarbij ook verschillende vormen van onderwijs en jeugdzorg. Daarnaast proberen brede scholen meerwaarde te boeken door tussen peuterspeelzalen, crèches en onderwijs een doorgaande leerlijn te realiseren. Het doel van brede scholen is door goede samenwerking de ontwikkelingskansen van kinderen te vergroten en de zorg (van ouders) voor kinderen te ondersteunen.

Het vormgeven van een brede school is makkelijker als de samenwerkingspartners gezamenlijk zijn gehuisvest en/of samen één organisatie vormen waarin wordt gewerkt volgens één pedagogische en educatieve visie. We kunnen vier manieren onderscheiden van samenwerken en een gebouw delen. Deze staan bekend in de literatuur als *back to back*, *face to face*, *hand in hand* en *cheek to cheek*:

Back to back - De partijen van de brede school delen een gebouw, maar hebben verder weinig met elkaar te maken. Hier is eigenlijk nog geen sprake van een brede school, maar van een bedrijfs-verzamelgebouw.

---

¹² Brief VNG d.d. 27 november 2018 en 'Klimaatakkoord' (zie ook paragraaf 5.5)

- Face to face* - De partijen van de brede school kennen elkaar, houden rekening met elkaar en delen ook een aantal ruimten met elkaar. Er wordt samengewerkt en (deels) samengeleefd, maar verder zijn organisaties gescheiden.
- Hand in hand* - De partijen van de brede school kennen elkaar goed, werken samen en delen een aantal ruimten met elkaar. De partijen vullen elkaar aan. Er ontstaat er synergie tussen de partijen, maar verder zijn organisaties gescheiden. Er kan worden gewerkt volgens één pedagogische en educatieve visie.
- Cheek to cheek* - De partijen van de brede school gaan volledig in elkaar op en vormen samen één organisatie. In dit type wordt de brede school een Integraal Kindcentrum (IKC). Een IKC biedt doorlopende ontwikkelingslijnen, dagarrangementen en kindnabije zorg. Onderwijs, kinderopvang, voor- en vroegschoolse educatie en eventuele andere maatschappelijke voorzieningen vormen in een IKC één organisatie.

De wetgeving kent nog beperkingen voor verdergaande integratie van verschillende organisaties voor onderwijs, opvang en aanvullende functies. Gek genoeg heeft juist de vrije marktwerking ertoe geleid dat de kinderopvang helemaal dicht is geregeld, tot in de kleinste details toe; het aantal eisen is hand over hand toegenomen.

Brancheorganisatie(s) willen dat kwaliteit in plaats van prijs de belangrijkste leidraad vormt. Keuzevrijheid voor ouders, innovatie en kostenbewustzijn van kinderopvangorganisaties zijn wel (goed) geregeld in de wet, maar de hoeveelheid controlemaatregelen staat innovatie, flexibiliteit en maatwerk in de weg. Het huidige kinderopvangstelsel ontmoedigt de integrale en duurzame samenwerking tussen onderwijs, kinderopvang, welzijn en zorg.

3.4 Inclusief onderwijs

Jarenlang is het onderwijs in Nederland verdeeld geweest in regulier en speciaal onderwijs. Sinds een aantal jaar bieden ook steeds meer scholen *inclusief onderwijs*. Dit is onderwijs waar alle kinderen en jongeren, ongeacht hun achtergrond of beperking, samen kunnen leren en werken. Zij kunnen daardoor naar een school in de eigen buurt waar de school zorg en ondersteuning op maat aanbiedt. Inclusief onderwijs is daarmee het startpunt voor een *inclusieve samenleving*: "onderwijs heeft een voorbereidende rol en stoomt kinderen klaar voor deelname aan de maatschappij; een maatschappij waarin zij samenleven en werken met mensen met verschillende afkomst, geloven, gaardheden en beperkingen. Uitgangspunt is dat 'het speciale' niet per se op een aparte school beschikbaar zou moeten zijn, maar op een school in de buurt, zowel in basis- als voortgezet onderwijs. Insluiten in plaats van uitsluiten. Ook dat hoort bij keuzevrijheid van onderwijs".¹³

Onderzoek laat zien dat inclusief onderwijs een gunstig effect kan hebben op de ontwikkeling en schoolprestaties van kinderen:

- Er blijkt meer interactie te zijn tussen leerlingen en kinderen met een beperking hebben grotere en gevarieerdere vriendengroepen, wat goed is voor de sociale ontwikkeling.

---

¹³ Defence for Children (Platform In1School)

- Doordat kinderen (inclusief hun ouders) op school leren dat iedereen er mag zijn, groeit de sociale acceptatie van kinderen met een beperking.
- Leerkrachten in een inclusieve klas blijken meer rekening te houden met individuele behoeften van kinderen, waardoor deze beter presteren. Zowel de kinderen met als zonder beperking gaan vooruit in geheugencapaciteit, communicatieve, verbale en schriftelijke vaardigheden.

3.5 (Multi)functionaliteit en flexibiliteit van (onderwijs)huisvesting

De maatschappij verandert in een rap tempo. Welke kennis, vaardigheden en inrichting van gebouwen in de toekomst nodig zijn, is nog niet duidelijk en is bovendien afhankelijk van de eigen invulling die scholen hieraan (willen) geven. Verandering van onderwijsconcepten, voortschrijdend gebruik van digitale hulpmiddelen en gepersonaliseerde lesvormen en passend of inclusief onderwijs, leiden tot een grotere behoefte aan gedifferentieerde en activiteit-gerelateerde ruimten. Flexibele aanpasbaarheid en multifunctionaliteit van gebouwen worden dan ook steeds belangrijker om te kunnen anticiperen op wijzigende omstandigheden of nieuwe inzichten.

Functionele huisvesting faciliteert de gebruiker zo goed mogelijk in zijn of haar doelstellingen en gebruikswensen. Multifunctionele huisvesting houdt daarbij ook rekening met gebruik van ruimtes voor meerdere functies en/of gebruikers, gelijktijdig of volgtijdelijk (bijvoorbeeld BSO). Het combineren van onderwijs met bijvoorbeeld opvang, (jeugd)zorg en/of andere maatschappelijke activiteiten -tijdens of na schooltijd- vraagt om flexibiliteit van gebouwen. Het gaat hierbij om verschillende vormen van flexibiliteit, zoals bijvoorbeeld:

1. Ruimtelijke flexibiliteit – gericht op flexibiliteit in gebruik door eenvoudige verandering van indeling. Een belangrijke keuze hierin is de mate van standaardisatie in zowel maatvoering als voorzieningen,
2. Technische flexibiliteit – dit stelt eisen aan de draagconstructie, stramienkeuzes, vloerbelasting, vrije hoogte, installaties, scheidingsconstructies, et cetera,
3. Uitbreidbaarheid – het is raadzaam om in het ontwerp rekening te houden met eventuele uitbreidingsmogelijkheden (in lengte, breedte of hoogte) of afsplitsing van gebouwdelen. Extra investeringen in de draagconstructie in deze fase zijn daarin lonend, uiteraard afhankelijk van de (on)mogelijkheden van de locatie en daaraan gerelateerde stedenbouwkundige randvoorwaarden,
4. Compartimentering - multifunctioneel gebruik betekent ook dat (ruimtes in) het gebouw tijdens of na schooltijd door derden kunnen worden gebruikt. Een goede compartimentering zorgt ervoor dat delen van een gebouw gebruikt kunnen worden, zonder dat het hele gebouw geopend, verwarmd, verlicht enzovoorts hoeft te worden. Compartimentering biedt bovendien de mogelijkheid om gebouwgebruik financieel (beter) door te belasten aan verschillende gebruikers.

Wanneer de levensduur van gebouwen op een relatief eenvoudige manier kan worden verlengd, kan onnodige sloop en kapitaalvernietiging worden voorkomen.

In het Kwaliteitskader PO (actualisatie november 2016) hebben de VNG, PO-Raad, kenniscentrum Ruimte OK en een vertegenwoordiging van schoolbesturen kwalitatieve kaders opgesteld voor de bouw en verbouw van scholen. Het Kwaliteitskader PO bevat een reeks eenduidige, herkenbare en praktisch toepasbare prestatiecriteria voor een functioneel en goed bruikbaar schoolgebouw, verdeeld over drie thema's:

1. *Beleving (Architectonische kwaliteitscriteria)*
Prestatiecriteria gerelateerd aan de verschijningsvorm en beeld- en sfeer- verwachting van het exterieur en interieur.

2. *Gebruik (Functionele kwaliteitscriteria)*

Prestatiecriteria gerelateerd aan de omvang, situering en geschiktheid van ruimten, op basis van de activiteiten die er plaatsvinden.

3. *Techniek (Technische kwaliteitscriteria)*

Prestatiecriteria gerelateerd aan gezondheid, duurzaamheid en onderhoud.

Implementatie van deze maatregelen brengt kosten met zich mee die niet zijn voorzien in de huidige VNG-normbedragen. Bureau Documentatie Bouwwezen heeft in 2017 berekend dat de normbedragen voor een nieuwe PO-school met 48% moeten worden verhoogd om te kunnen voldoen aan de eisen van Bouwbesluit 2015. Om daarnaast nog te kunnen voldoen aan de prestatiecriteria volgens het Kwaliteitskader, is in beginsel een verhoging van 82% voor het PO nodig.

Het aanpassen van bestaande gebouwen is formeel geen taak van de gemeente maar van de schoolbesturen; de gemeente krijgt hiervoor geen middelen vanuit het rijk.

3.6 Verduurzaming en binnenmilieu

In het kader van verduurzaming en binnenmilieu is er toenemende aandacht voor energieprestaties en milieubelasting van bouwen (Stikstof) luchtkwaliteit, gebruikskwaliteit, gezond binnenklimaat en toekomstwaarde van gebouwen.

Klimaatakkoord

In 2015 is op de Klimaatconferentie van Parijs door de Verenigde Naties (COP21) afgesproken om de uitstoot van broeikasgassen aan banden te leggen zodat de opwarming van de aarde wordt beperkt tot maximaal 2 graden, met 1½ graad als streefwaarde. Op 28 juni 2019 heeft het kabinet het Klimaatakkoord gepresenteerd. In het akkoord staan meer dan 600 afspraken om de uitstoot van broeikasgassen tegen te gaan. Enkele relevante daarvan zijn:

- In 2030 komt 70% van alle elektriciteit uit hernieuwbare bronnen,
- In 2050 moeten 7 miljoen woningen en 1 miljoen gebouwen van het aardgas af. Dat gaat wijk voor wijk, maar wel in een steeds hoger tempo. Gemeentes leggen uiterlijk in 2021 de volgorde en het tijdpad vast,
- Mobiliteit is in 2050 emissieloos en van hoge kwaliteit,

Stikstof en PFAS

Naast broeikasgassen vormen ook de stikstof en PFAS een probleem voor het milieu. In Nederland wordt de bodem belast door te hoge concentraties van stikstof en PFAS. In december 2020 is een spoedwet voor de aanpak van stikstof aangenomen. Daarnaast zijn normen voor de maximale concentraties van PFAS vastgesteld.

De normen voor stikstof en PFAS kunnen gevolgen hebben voor nieuwbouw en renovatie van schoolgebouwen.

Milieubeleidsplan en ruimtelijke adaptatie

De gemeente Voorschoten is bezig met het opstellen van een milieubeleidsplan. In dit plan legt de gemeente onder andere vast hoe zij wil omgaan met de gevolgen van klimaatverandering. Nederland wil in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust zijn ingericht door zogenaamde 'ruimtelijke adaptatie'. Deze ruimtelijke adaptatie moet er voor zorgen dat schade door hittestress, wateroverlast en droogte zo min mogelijk toeneemt.

De plannen voor ruimtelijke adaptatie kunnen gevolgen hebben voor nieuwbouw en renovatie van schoolgebouwen.

Maatschappelijke taak scholen in het kader van duurzaamheid

Scholen hebben een verantwoordelijkheid naar de toekomst, zij leiden op voor toekomstige generaties. Het is dan ook belangrijk dat scholen leerlingen een besef van duurzaamheid meegeven. Het schoolgebouw en –terrein kunnen daar op allerlei onderdelen een belangrijk en inspirerend onderdeel van zijn:

- Is het gebouw gemaakt van gezonde, milieuvriendelijke en herbruikbare materialen? In hoeverre stimuleren gebouw en omgeving een gezonde leefstijl? Hoe wordt afval gescheiden?
- Is het gebouw energieneutraal of wekt het energie op? Kan de buurt mee profiteren?
- Is het gebouw 'fris' genoeg? Hoe scoort het op aspecten als luchtkwaliteit, temperatuur, comfort, licht en geluid? Hoe is de CO₂-concentratie? Wordt er voldoende geventileerd? Zijn er grote verschillen tussen zomer en winter?
- Hoe flexibel en aanpasbaar is het gebouw? Welke functies kan het gebouw nog meer vervullen, tijdens of na schooltijd?

4 VISIE

Onderwijs- en onderwijshuisvestingsbeleid staan niet op zichzelf maar sluiten aan bij de strategische visie van de gemeente Voorschoten; de stip op de horizon waarnaar gekoerst wordt. Op die manier geeft het IHP mede richting aan de gewenste strategische lange termijnontwikkeling van de gemeente en de schoolbesturen.

De gemeente Voorschoten heeft haar visie op de gewenste koers omschreven in een aantal visiedocumenten. De financiële situatie van de gemeente is daarbij in deze collegeperiode een belangrijke beperking en in de periodes daarna een aandachtspunt. De visies vormen samen met het coalitieakkoord het kader voor de visie op onderwijs en onderwijshuisvesting. In dit hoofdstuk wordt een aantal (voor dit IHP) relevante onderdelen uit deze visies beschreven. De laatste paragrafen omschrijven de visies van de schoolbesturen.

4.1 Visie op sociale structuur

‘Duurzaam vooruitstrevend’ is de titel van en rode draad in het coalitieakkoord van de gemeente Voorschoten.¹⁴ Het gezamenlijk doel is te zorgen “dat Voorschoten een bruisend en groen dorp blijft, met ruimte voor alle generaties”.

De samenleving vergrijst en steeds meer inwoners doen een beroep op zorg. Om de zorg kwalitatief sterk en betaalbaar te houden, wordt meer ingezet op het vroeg signaleren en het snel oplossen van problemen. Specifiek voor kinderen is omschreven “dat ieder kind en jongere recht heeft op jeugdhulp wanneer dat nodig is, dichtbij en vertrouwd.” Gestreefd wordt naar integrale jeugdhulp, met zoveel mogelijk samenwerking tussen het Samenwerkingsverband PPO (zie paragraaf 2.3), Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) en Welzijn. Daarnaast wordt vanuit WMO en W&I gekeken naar passende oplossingen voor gezinsproblematiek.

Ook wordt een gezonde levensstijl gepromoot en wordt ingezet op het voorkomen van eenzaamheid en/of sociale uitsluiting van ouderen en jongeren. Uitgangspunt is dat iedereen mee kan doen aan de samenleving. Dit vraagt om voldoende activiteiten in de eigen wijk. Welzijnsorganisatie Voor Elkaar fungeert hierin als coördinator.

Taalbeheersing is cruciaal om mee te kunnen doen aan de samenleving. Laaggeletterdheid is daarbij echter een groeiend probleem. Daarbij wordt actief doorverwezen naar het onderwijs. Kinderen van statushouders en Engelstalige kinderen van (teruggekeerde) Nederlandse expats worden (tijdelijk) doorverwezen naar schakelklassen in Leiden en Leidschendam-Voorburg. Het aantal kinderen van (teruggekeerde) Nederlandse expats groeit en daarmee ook de schakelklassen. Na verloop van tijd worden deze kinderen echter weer teruggeplaatst op de basisscholen in Voorschoten.

---

¹⁴ ‘Duurzaam en vooruitstrevend; samenwerken aan slimme oplossingen voor een sterk Voorschoten’, Coalitieakkoord 2018-2022 d.d. 6 juni 2018

4.2 Visie op ruimtelijke structuur

Wonen in Voorschoten is gewild en de uitdaging is dat Voorschoten een aantrekkelijke woongemeente blijft voor de brede groep inwoners. In de structuurvisie¹⁵ is het DNA van Voorschoten als volgt verwoord:

“Het groen in en om het dorp, het dorpse karakter, de historische Voorstraat met haar monumentale linden, de gunstige ligging, de veilige, overzichtelijke omgeving, het rijke vrijwilligersleven, de open- en saamhorigheid: dat zijn de DNA-bouwstenen die Voorschoten zo karaktervol en uniek maken. Het is goed wonen en samenleven in onze gemeente en dat willen we graag zo houden.”

In de structuurvisie is het wensbeeld voor Voorschoten in 2025 samengevat in vijf ruimtelijke opgaven:

1. Een hechte gemeenschap met een sociaal netwerk op wijkniveau en een rijk vrijwilligersleven met het centrum als centrale ontmoetingsplek.
2. Een rustig, veilig en groen dorp met evenwichtige bevolkingssamenstelling door een divers woningaanbod.
3. Een centrum voor evenementen, horeca, cultuur en winkelen, verbonden met De Vliet.
4. Sterke bedrijventerreinen aansluitend op kansen in de omgeving, namelijk bio- en *health-science*.
5. Een sterk en divers sportaanbod dat gezondheid en sociale samenhang stimuleert.

Een van de belangrijke speerpunten uit het coalitieakkoord is om -onder meer op het gebied van zorg, economie en bereikbaarheid- meer samen te werken met de Leidse regio, met behoud van zelfstandigheid. Voor starters, jonge gezinnen en ouderen moeten meer betaalbare, duurzame nieuwbouwwoningen komen, zodat er doorstroming op de woningmarkt komt.

Verkeer en verkeersveiligheid

Door de aanwezigheid van het spoor en de nabijheid van de A4 en de A44 is Voorschoten relatief goed ontsloten. De coalitie wil werken aan een goed vestigingsklimaat en meer ruimte voor ondernemen. Voorschoten moet daarbij goed bereikbaar blijven. Naast de doorstroming van het verkeer richting de A4 moet ook de doorstroming en de verkeersveiligheid in het dorp zelf worden verbeterd. Daarbij moet anders worden gedacht over vervoer: “meer asfalt is niet de enige optie.”

In het coalitieakkoord worden veilige schoolroutes specifiek benoemd: “kinderen moeten veilig naar school kunnen fietsen en wandelen en de verkeersveiligheid rondom scholen moet verder worden verbeterd.” Samenwerking tussen de gemeente, politie en scholen is daarbij noodzakelijk. De gemeente onderzoekt de mogelijkheden om het gebied rondom de scholen in het centrum het domein van fietsers en voetgangers te maken (proef kruispunt Prins Bernardlaan/Elstlaan/Oude Adegeestlaan).

---

¹⁵ Structuurvisie Voorschoten 2025 ‘Groen, veilig & betrokken’, d.d. 9 maart 2017

4.3 Visie op duurzaamheid en milieu

Het vele groen in en om Voorschoten is om meerdere redenen belangrijk: “het groen is essentieel voor ons welzijn en vormt het kapitaal van en voor onze gemeenschap.”

Het maakt Voorschoten tot een mooi rustpunt in een stedelijk gebied met voldoende ruimte voor ontmoeting, cultuurbeleving en recreatie.¹⁶ Daarnaast buffert het CO₂ en water, dempt het klimaatextremen, filtert het fijnstof en levert het voedsel, biobrandstof en hout.

Voorschoten streeft ernaar om in 2030 energieneutraal te zijn. De gemeente wil daarin zelf het goede voorbeeld geven en partijen stimuleren om de eigen woning en/of huisvesting te verduurzamen. Nieuwbouwprojecten worden energieneutraal uitgevoerd en nieuwe en vervangende bouwprojecten worden niet meer aangesloten op het gasnet. Levensloopbestendig en flexibel bouwen evenals multifunctioneel gebruik van accommodaties wordt bevorderd.

Nieuwe woningen worden gebouwd op plekken die nu ook al bebouwd zijn, zodat het huidige groen zoveel mogelijk behouden blijft. Verdere bebouwing van het groene buitengebied wordt niet toegestaan. Bij nieuwbouw wordt rekening gehouden met cultuur, landschap en biodiversiteit.

In het kader van duurzaamheid en behoud van cultuurhistorische waarde¹⁷, wordt ingezet op herbestemming en verduurzaming van bijzondere gebouwen en locaties.

4.4 Woningbouw

In het voorjaar van 2019 is de ‘Actualisatie Woonvisie 2019-2022’ door het college vastgesteld. Hierin is aangegeven dat de gemeente Voorschoten het aantal woningen gaat uitbreiden, onder andere voor jongeren. Volgens planning worden er 713 woningen in Voorschoten bijgebouwd, 25% daarvan wordt gerealiseerd in de sociale huursector.

Voor realisatie van nieuwe woonwijk Starrenburg III heeft de gemeente inmiddels een intentieovereenkomst gesloten. De exacte stand van zaken of planning is niet bekend, maar mogelijk leiden deze uitbreidingen in de toekomst tot een toename of stabilisatie van het aantal leerlingen in Voorschoten.

De gemeente heeft op basis van de laatste leerlingentelling (okt 2019) en de meest recente woningbouwplanning een leerlingenprognose laten opstellen door bureau Postmus (december 2019). Deze prognose is vergeleken met de vorige leerlingenprognose van bureau Pronexus (juni 2018). Uit beide prognoses blijkt dat de impact van de woningbouw op de leerlingenaantallen beperkt is.

Onduidelijk is welke impact is op de planning van de normering van maximale concentraties van PFAS in de grond, de stikstof crisis en de spoedwet voor de aanpak van stikstof.

---

¹⁶ Naast de talrijke fiets- en wandelpaden door en langs agrarisch gebied, in en om Voorschoten, beschikt Voorschoten ook over aantrekkelijke bestemmingen zoals het buitengebied, De Vliet, kasteel Duivenvoorde, buitenplaats Ter Wadding en landgoed De Horsten.

¹⁷ Het dorpscentrum en de landgoederenzone zijn aangewezen als beschermd dorpsgezicht. Er zijn in Voorschoten 53 rijksmonumenten, waarvan vier buitenplaatsen als complex met crcr

4.5 Financiële beperkingen

Uitgangspunt bij de realisatie van de ambities is een structureel en reëel evenwicht in inkomsten en uitgaven. De gemeente komt uit een financieel lastige periode¹⁸ en kiest voor een strakke begrotingsdiscipline waarbij onder meer de verhouding tussen baten en lasten centraal staat en actief wordt gewerkt aan schuldenreductie en beperken van financiële risico's. Dat betekent dat voor ambitieuze projecten creatieve keuzes moeten worden gemaakt er dekking wordt gezocht door middel van alternatieve kostendragers (zie coalitieakkoord).

Voor onderwijshuisvesting geldt dat de gemeente moet voldoen aan haar wettelijke taak, zoals vastgelegd in de verordening (zie ook hoofdstuk 5).

Bij nieuwbouw of andere grootschalige aanpassingen van scholen wordt, als het mogelijk is, multifunctioneel gebouwgebruik gestimuleerd om exploitatievoordelen te kunnen behalen. Gedacht wordt aan een combinatie met bijvoorbeeld kantoren, appartementen of een gezondheidscentrum. Bij vrijkomende locaties moet worden onderzocht of de opbrengst van grond of vastgoed kan worden ingezet.

4.6 Visie op onderwijs – goed, divers en gespreid

Goed onderwijs verschaft een gemeenschappelijke basis voor optimale talentontwikkeling en het fundament voor vervolgonderwijs en maatschappelijke participatie. Diversiteit in het onderwijs biedt keuzemogelijkheden. Een goede spreiding van het onderwijs maakt het onderwijs goed bereikbaar voor alle inwoners.

Samenwerking binnen het onderwijs draagt bij aan samenhang en diversiteit. Samenwerking tussen onderwijs en kinderopvang leidt tot samenhang in het programma: doorlopende leerlijnen/ontwikkellijnen en een gezamenlijk activiteitenprogramma. Samenwerking tussen onderwijs en zorg leidt tot optimale samenhang en betere zorg voor de jeugd. Gemeente en schoolbesturen delen deze visie.

Het realiseren van goed en divers onderwijs is een taak van schoolbesturen. De invloed van de gemeente op de inhoudelijke invulling van onderwijs is beperkt.¹⁹ Tegelijkertijd is kwalitatief goed onderwijs van groot belang voor de gemeente en haar inwoners.

4.7 Visie op onderwijshuisvesting

Goed onderwijs is in handen van de scholen, bevlogen leerkrachten en de samenwerking met ouders en andere partners. Goede onderwijshuisvesting is daarbij een randvoorwaarde. Goede huisvesting is duurzaam, gezond en klaar voor de toekomst.

Schoolbesturen hebben de wettelijke taak om de schoolgebouwen *voldoende* te onderhouden. De gemeente heeft de wettelijke taak om de scholen *adequaat* te huisvesten. Dit vraagt om voldoende functionele, duurzame en flexibele huisvesting die bovendien aantrekkelijk is voor nieuwe generaties leerlingen. Het aanbod kan alleen

---

¹⁸ In 2017 heeft Voorschoten onder financieel toezicht gestaan.

¹⁹ De invloed van de gemeente op het aanbod en de kwaliteit van het onderwijs is beperkt. De gemeente heeft –naast onderwijshuisvesting– wettelijke taken op het gebied van leerplicht, leerlingenvervoer, onderwijsachterstanden en in stand houden van openbaar onderwijs. Het beperkt aantal formele bevoegdheden van de gemeente impliceert dat de rol van de gemeente in steeds grotere mate die van samenwerkingspartner is geworden en steeds minder die van beslissende partij.

worden gehandhaafd als er ook voldoende leerlingen naar een school komen. Dit leidt tot de volgende aandachtspunten:

- Er moet voldoende onderwijshuisvesting zijn om leerlingen en schoolorganisatie te kunnen huisvesten.
- De schoolgebouwen moeten functioneel aansluiten op de gewenste onderwijsconcepten, ondersteunend zijn voor de ontwikkeling van kinderen en een veilige en gevarieerde leer- en werkomgeving bieden.
- De schoolgebouwen moeten ook duurzaam gebouwd zijn, beschikken over een gezond binnenklimaat en gezonde exploitatie. Een gezond en goed gebouw heeft een positief effect op het gedrag, het welbevinden en het leerproces van al haar gebruikers en stimuleert toekomstige generaties.
- De schoolgebouwen moeten gedurende hun levensloop flexibel zijn en eenvoudig aangepast kunnen worden aan veranderend gebruik en veranderende eisen.

Voorschoten kent een redelijk divers en goed gespreid aanbod. Wel is er een groot verschil tussen de kwaliteit van de oude schoolgebouwen in het centrum en de overige scholen. In het centrum is bovendien sprake van een capaciteitsprobleem. De gemeente hecht aan een goede spreiding en wil dat zoveel mogelijk kinderen onderwijs naar keuze en in de eigen wijk kunnen volgen. In paragrafen 2.6 en 2.7 is omschreven dat daar in een aantal wijken (nog) niet voldoende aan wordt voldaan.

Scholen zijn maatschappelijke voorzieningen. De gemeente stimuleert dan ook het multifunctioneel gebruik van schoolgebouwen. In eerste instantie kan het dan gaan om een combinatie van kind- en ontwikkelingsgerichte activiteiten, tijdens en na schooltijd. Functiemenging met andere (eventueel commerciële) branches is ook mogelijk indien dit meerwaarde voor betrokken partijen oplevert (zie ook paragraaf 4.2 en 4.3). Het huidige culturele centrum en de bibliotheek worden vervangen en herontwikkeld op één locatie. Daarbij krijgen ook de baliefunctie van het zorg- en welzijnsloket een plek en wordt een kleine theaterzaal gerealiseerd. Wellicht is ook een combinatie met onderwijs mogelijk.

Extra aandacht moet worden besteed aan de verkeersveiligheid rondom de onderwijshuisvesting (zie ook paragraaf 4.2) en de looproutes naar de gymzalen. De route naar de school en de gymzalen moeten veilig zijn. De omgeving van de school moet daarnaast een veilige plek zijn; bij voorkeur autovrij en anders autoluw. Een veilige schoolomgeving stimuleert kinderen om zelfstandig, lopend of fietsend naar school te komen.

Buitenruimte

Naast het schoolgebouw is ook de buitenruimte een onderdeel van de onderwijshuisvesting. Er moet voldoende uitdagende buitenruimte zijn voor kinderen van alle leeftijden die bovendien uitnodigt tot fysieke beweging, spelen en ontmoeten.

Basisscholen in Zuid-Holland kunnen een financiële bijdrage krijgen als zij hun schoolplein groenblauw inrichten: "stoeptegels eruit, natuur en water erin".²⁰ Een groenblauw schoolplein biedt niet alleen een prachtige speelomgeving, maar levert ook een

---

²⁰ Bij de inrichting van groenblauwe schoolpleinen wordt rekening gehouden met wateropvang (klimaatbestendig) en vergroening (biodiversiteit). Er wordt gebruik gemaakt van duurzame en natuurlijke materialen en inheemse beplanting en er is een koppeling met het onderwijsprogramma. Waar mogelijk zijn deze pleinen ook (gedeeltelijk) openbaar toegankelijk.

bijdrage aan waterberging en biodiversiteit. Bovendien biedt het leerkrachten de mogelijkheid om buitenlessen te organiseren. Kinderen komen in contact met de natuur, wat goed is voor hun concentratie en lichaamsbeweging. Dit sluit goed aan bij de ambitie van de gemeente om inwoners (jong en oud) uit te dagen om meer te bewegen en gezonder te leven ("positieve gezondheid").

4.8 Visie op gymnastiekonderwijs en -faciliteiten

Sport en onderwijs versterken elkaar, naast alle fysieke voordelen van sport voor de opgroeiende jeugd, doen sport en spel een appèl op onder meer de sociale, motorische en cognitieve competenties.

De gemeente heeft een zorgplicht voor gymnastiekonderwijs in het primair en voortgezet onderwijs. Dat betekent dat zij verantwoordelijk is voor het voorzien in voldoende huisvesting voor bewegingsonderwijs. Daarnaast is de gemeente verantwoordelijk voor het bekostigen van het onderhoud en exploitatie van gymnastieksalen. Goed bewegingsonderwijs kan alleen worden gegeven als er voldoende en goed geoutilleerde gymnastiekaccommodaties voorhanden zijn.

Volgens de gemeentelijke verordening mag de loopafstand tussen basisscholen en gymnastiekfaciliteiten niet meer dan een kilometer bedragen. Bij een aantal scholen wordt niet voldaan aan dat criterium. Een aantal gymnastiekvoorzieningen is gedurende de lestijden niet exclusief beschikbaar voor het onderwijs, dit levert een vertekend beeld op van de beschikbare capaciteit.

4.9 Visie schoolbesturen

Goed onderwijs vraagt om kwalitatief goede en betaalbare gebouwen. Een gezonde leer- en werkomgeving heeft een positief effect op het gedrag, welbevinden en leerproces van de leerlingen en leerkrachten.

De schoolbesturen onderschrijven de visies van de gemeente. Ze zien deze het best vertaald door te investeren in samenwerking binnen het onderwijs en met maatschappelijke partners.

Een aantal schoolbesturen wil onderzoeken of het mogelijk (c.q. wenselijk) is functies die nu in het Cultureel Centrum zijn ondergebracht, evenals andere maatschappelijke activiteiten, te combineren met onderwijs en/of onderdak te bieden in de scholen. Niet ieder school heeft de ambitie om een IKC of multifunctionele accommodatie (MFA) te worden, en de visie van de gemeente biedt die ruimte. IKC/MFA-ontwikkeling vereist maatwerk en moet weerwaarde hebben voor leerlingen en medewerkers. Gezamenlijk gebruik van functies mag niet ten koste gaan van het vloeroppervlak voor onderwijs.

5 WET- EN REGELGEVING

De basis voor het onderwijshuisvestingsbeleid van de gemeente is vastgelegd in de verordening voor de onderwijshuisvesting.

Dit hoofdstuk vat de wettelijke taken van de gemeente op het gebied van onderwijshuisvesting samen en licht ze verder toe. Daarnaast is aangegeven welke wijzigingen in wet- en regelgeving mogelijk op korte termijn van kracht zullen worden.

5.1 Wettelijke taak onderwijshuisvesting

Gemeenten dragen de zorg voor de voorzieningen in de huisvesting van het BO, SBO, (V)SO en VO welke zich op het grondgebied van de gemeente bevinden. Dit wordt de zorgplicht genoemd en staat beschreven in de Wet op het Primair Onderwijs (hierna: WPO), art. 91 en verder. De WPO vormt samen met de Wet op het Voortgezet Onderwijs (WVO) en de Wet op de Expertisecentra (WEC) de basis voor onderwijshuisvestingsbeleid op gemeentelijk niveau. Naast de zorgplicht zijn de belangrijkste elementen uit de wetgeving de volgende:

- De voorzieningen in de huisvesting waarvoor de gemeente verantwoordelijk is, zijn benoemd in de wetgeving (art. 92, WPO). Daarbij gaat het onder meer om (vervangende) nieuwbouw en uitbreiding. In de WVO is in 2005 een wetwijziging opgenomen waarbij de verantwoordelijkheid voor het onderhoud bij het VO is doorgedecentraliseerd naar de schoolbesturen. Voor het PO is de verantwoordelijkheid voor het onderhoud sinds 1 januari 2015 doorgedecentraliseerd naar de schoolbesturen.
- De gemeente (raad) is verplicht om een verordening voor de onderwijshuisvesting vast te stellen. Deze verordening dient in op overeenstemming gericht overleg met schoolbesturen tot stand te komen (WPO, art. 102). Binnen de gestelde kaders van deze WPO, WEC en de WVO kunnen gemeenten een eigen verordening opstellen. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft ter ondersteuning een modelverordening voor de onderwijshuisvesting opgesteld waarin de Rijksregelgeving is vastgelegd. In de praktijk wordt deze modelverordening door gemeenten gebruikt en op onderdelen uitgebreid.
- De gemeente (het college) dient jaarlijks een budget vast te stellen zodanig dat redelijkerwijs kan worden voorzien in de huisvesting van de scholen op het grondgebied van de gemeenten.
- De gemeente (het college) dient een programma voorzieningen onderwijshuisvesting vast te stellen. Dit programma bevat alle aangevraagde voorzieningen die het jaar daaropvolgend voor bekostiging door de gemeente in aanmerking komen. Verzoeken die worden afgewezen moeten in een overzicht staan evenals de weigeringsgronden op basis waarvan aanvragen geweigerd kunnen worden.
- De uitzondering hierop is dat gemeenten met schoolbesturen kunnen overeenkomen dat het schoolbestuur zelf verantwoordelijk is voor de huisvestingsvoorzieningen en daarvoor van de gemeente jaarlijks een bedrag ontvangt. Hierbij gaat het om de zogenaamde doordecentralisatie. Dit kan gaan om alle huisvestingsvoorzieningen, maar ook om een gedeelte daarvan. Hoewel er sprake is van een doordecentralisatie van taken behoudt de gemeente de zorgplicht.

De financiering van de onderwijshuisvesting loopt deels rechtstreeks via de schoolbesturen als onderdeel van de lumpsum en deels via de gemeenten (het gemeentefonds). Beide partijen hebben een eigen verantwoordelijkheid als het gaat om de bekostiging, het beheer en de exploitatie van de onderwijshuisvesting.

5.2 Uitvoering wettelijke taak onderwijshuisvesting

Voorschoten heeft een verordening voor de onderwijshuisvesting.²¹ Deze verordening is hoofdzakelijk een uitwerking van de regels zoals die in de WPO en WVO zijn vastgelegd.

Op grond van de verordening stelt de gemeente (het college) jaarlijks het programma voorzieningen onderwijshuisvesting vast waarin wordt aangegeven welke aangevraagde voorzieningen voor vergoeding in aanmerking komen. De verordening bevat namelijk criteria voor het toekennen van huisvestingsaanvragen. Daarnaast is vastgelegd op welke vergoeding de schoolbesturen kunnen rekenen bij een bepaalde huisvestingsvoorziening. Een aanvraag voor opname van een voorziening op het programma voorzieningen onderwijshuisvesting moet volgens de verordening voor 1 april van het jaar van de vaststelling van het programma voorzieningen onderwijshuisvesting zijn ingediend bij de gemeente. Ook bevat de verordening regels over het delen van ruimtes in schoolgebouwen met andere scholen, verenigingen of commerciële partijen, zoals kinderopvangorganisaties.

Huisvestingstaken die niet in de verordening zijn vastgelegd, behoren tot de verantwoordelijkheid van de schoolbesturen. Schoolbesturen zijn verantwoordelijk voor het onderhouden, beheren en exploiteren van de door hen gebruikte schoolgebouwen.

De gemeente heeft op grond van de wet de zorgplicht voor de huisvesting van scholen. Dat betekent dat er voldoende middelen beschikbaar moeten worden gemaakt waarmee bijvoorbeeld nieuwe schoolgebouwen kunnen worden gerealiseerd en oude schoolgebouwen kunnen worden vervangen.

De gemeente heeft de volgende verantwoordelijkheden in de onderwijshuisvesting:

- (vervangende) nieuwbouw, uitbreiding en tijdelijke huisvesting,
- eerste inrichting onderwijsleerpakket en schoolmeubilair,
- vergoeden van herstel van constructiefouten en van schade als gevolg van bijzondere omstandigheden (zoals brand, inbraak of vandalisme),
- voldoende ruimte voor bewegingsonderwijs,
- OZB en verzekeringen.

5.3 Financiering onderwijshuisvesting

De financiële middelen waarmee gemeenten hun zorgplicht vervullen en schoolbesturen hun onderhoudsplicht, komen van de rijksoverheid.

Gemeenten ontvangen via een stelsel van objectieve maatstaven een algemene uitkering vanuit het Gemeentefonds die ingezet wordt voor verschillende (overlappende) beleidsterreinen. Hierin zitten ook de middelen voor de uitvoering van hun zorgplicht voor onderwijshuisvesting. De hoogte van de uitkering is niet afhankelijk van de werkelijke uitgaven van de gemeente. De middelen voor onderwijs-huisvesting binnen het Gemeentefonds zijn kwantificeerbaar, maar 'niet geoormerkt'. Dat wil zeggen dat het de gemeente vrij staat om eigen beleid te voeren en meer of minder middelen aan onderwijshuisvesting te besteden. Elke gemeente is gebonden aan een rijksbreed beleidskader en financiële wet- en regelgeving, en wordt jaarlijks gecontroleerd op de verantwoorde besteding van de algemene middelen.

---

²¹ Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Voorschoten 2015, te vinden op internet (<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Voorschoten/CVDR40004.html>). De gemeente stelt in 2020 een nieuwe verordening op.

Schoolbesturen ontvangen jaarlijks een vergoeding voor de instandhouding van het schoolgebouw (materiële instandhouding (MI)-bekostiging) als onderdeel van hun reguliere bekostiging (*lumpsum*) van het Ministerie van OCW. Deze vergoeding is gebaseerd op het aantal leerlingen van een school.

Rekening houden met investeringen op de lange termijn

Investeringen in de onderwijshuisvesting voor de lange termijn worden opgenomen in de Voorjaarsnota, welke door de gemeenteraad wordt vastgesteld.

Begroting uitgaven

De investeringen uit het programma onderwijshuisvesting worden in de begroting verwerkt in het programma onderwijs. De gemeente begroot en verantwoordt volgens het baten- en lastenstelsel - zij rekent investeringen voor nieuwe schoolgebouwen toe aan het tijdvak waarin deze gebruikt worden. Dit betekent dat de gemeente investeringen presenteert op de balans (activeren) en ten laste brengt van het resultaat via de afschrijvingskosten. Een groot deel van de uitgaven van de gemeente ligt daarom voor jaren vast in de vorm van afschrijvings- en rentekosten, samen kapitaallasten genoemd.

5.4 Duurzaamheid van onderwijshuisvesting

Er zijn en worden van overheidswege steeds meer eisen en richtlijnen ontwikkeld voor de duurzaamheid van schoolgebouwen. :

- Het amendement Jetten c.s. (Wet energietransitie) bepaalt dat nieuwe gebouwen standaard geen gasaansluiting meer krijgen en is op 1 juli 2018 in werking getreden.
- Op 1 juli 2019 is de Informatieplicht Energiebesparing (Activiteitenbesluit) in werking getreden. Dit is een wetswijziging die een groot deel van de scholen²² verplicht hun energieverbruik te melden en daarbij aan te geven welke energiebesparende maatregelen zijn doorgevoerd.
- Vanaf 2020 moeten scholen (bijna) energieneutraal worden gebouwd. Dit is vastgelegd in het 'Nationaal Plan Bijna-Energie Neutrale Gebouwen (BENG)'. In 2015 is de Energieprestatiecoëfficiënt (EPC) voor onderwijsfuncties al aangescherpt van 1,3 naar 0,7 en in 2020 wordt de EPC verder teruggebracht naar (bijna) 0. Het Bouwbesluit 2020 gaat bovendien uit van PvE 'Frisse Scholen', klasse B voor alle onderdelen.
- Naar verwachting stelt de overheid op termijn ook eisen om het gebouw-gebonden energiegebruik te compenseren door opwekking in, aan of nabij het gebouw zodat echte energieneutraliteit ontstaat (van BENG naar ENG).²³

Naast deze wettelijke randvoorwaarden, heeft de gemeente Voorschoten ook haar eigen beleid en wil in 2030 energieneutraal zijn (zie ook paragraaf 4.3). Deze doelstelling

---

²² Scholen die op jaarbasis 25.000 m³ of meer aardgas(equivalenten) of 50.000kWh of meer elektra verbruiken, moeten voldoen aan de informatieplicht. Het gaat daarbij om het totale energieverbruik van een gebouw, zonder aftrek van eventuele duurzaam opgewekte en/of teruggeleverde energie.

²³ Met de ontwikkelingen van het klimaatkoord komt er waarschijnlijk ook vanuit de VNG de ambitie om gemeentelijk vastgoed inclusief scholen in 2040 te verduurzamen naar energieneutraal.

vraagt op dit moment al keuzes bij bijvoorbeeld nieuwbouw en renovatie. Een 'normale' levensduur van een gebouw is 40 jaar. Daarna zijn de meeste gebouwen behalve functioneel ook bouwkundig verouderd, is de gangbare opvatting.

De verordening gaat er van uit dat een nieuw schoolgebouw 60 jaar als volwaardige huisvesting voor het onderwijs kan functioneren.²⁴ Renovatie kan dan de levensduur van het gebouw verlengen, is duurzaam, maar meestal ook kostbaar. In de praktijk is een aanzienlijke levensduurverlenging (minimaal 25 jaar) alleen haalbaar na een grondige renovatie na 40 jaar waarbij ook de functionaliteit van het gebouw wordt aangepast. De kosten voor renovatie kunnen daarbij oplopen tot 80% van de kosten voor nieuwbouw.

In de onderwijswetgeving wordt een strikt onderscheid gemaakt tussen nieuwbouw en onderhoud. Nieuwbouw is daarbij de verantwoordelijkheid van de gemeente, onderhoud de verantwoordelijkheid van het schoolbestuur. In praktijk zorgt dit voor de volgende dilemma's:

- In het kader van duurzaamheid is renovatie die de technische en functionele levensduur van een schoolgebouw verlengt, te prefereren boven nieuwbouw.
- Renovatie stelt de kosten voor nieuwbouw uit (voordeel gemeente), maar is op dit moment niet op te brengen met de vergoeding voor onderhoud die het schoolbestuur ontvangt.²⁵
- Nieuwbouw stelt de kosten voor onderhoud uit (voordeel schoolbestuur), maar kan met de huidige VNG-normbedragen door gemeentes niet worden gerealiseerd op basis van de eisen die aan schoolgebouwen gesteld worden en gaan worden.

Schoolbesturen en gemeente hebben aangegeven in dit IHP de volgende criteria te hanteren voor vervangende nieuwbouw en renovatie:

- Een school heeft recht op *vervangende nieuwbouw* wanneer instandhouding en aanpassing meer kost dan vervangende nieuwbouw. Indicatoren hiervoor zijn de leeftijd van het gebouw (ouder dan 50 jaar), de functionaliteit, duurzaamheid en energiebeheer en onderhoudskosten. Voorwaarde is dat de school ook in de toekomst voldoende leerlingen heeft. Als een schoolgebouw een leeftijd van 40 jaar bereikt wordt een schouw op het gebouw uitgevoerd.

De prestatiecriteria voor een functioneel goed bruikbaar schoolgebouw worden verwoord in het Kwaliteitskader PO (zie par. 3.5). Voor duurzaamheid gelden de eisen uit het vigerende Bouwbesluit als criterium. Voor energiebeheer geldt als referentiekader dat deze in verhouding staan met de vergoeding die school krijgt voor energiebeheer. Voor de onderhoudskosten geldt als criterium dat deze gemeten over een periode van 40 jaar niet de kosten voor nieuwbouw overschrijden.

- Bij *renovatie* zijn er twee opties:
  - o De school heeft recht op vervangende nieuwbouw (voldoet aan bovengenoemde criteria). Het schoolbestuur verkiest echter renovatie boven nieuwbouw. De renovatie moet zorgen voor een levensduurverlenging van 25 jaar, voldoen aan het vigerende Bouwbesluit en voor wat betreft stichtingskosten voor de

---

²⁴ Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Voorschoten 2015

²⁵ De kosten voor onderhoud zijn in praktijk hoger dan de vergoeding die de scholen hiervoor ontvangen van het rijk. Dit blijkt uit onderzoek in opdracht van het ministerie van OCW en in opdracht van de Tweede Kamer ('Evaluatie van de materiële instandhouding in het PO 2012-2014', Berenschot en ICS-adviseurs 2017). PO-scholen ontvangen voor onderhoud een vergoeding van € 31,66 per m² (prijsspeil 2019).

gemeente niet leiden tot hogere kapitaallasten voor de gemeente dan nieuwbouw.

- o De school voldoet aan drie van de vier criteria voor vervangende nieuwbouw en wil renovatie die zorgt voor een levensduurverlenging van 25 jaar en voldoet aan het vigerende Bouwbesluit. Het schoolbestuur levert in dat geval een eigen bijdrage die kan bestaan uit een deel van de besparing op kosten voor onderhoud of energie, of een aflossing van de boekwaarde. Daarnaast moet de nieuwbouw wat betreft stichtingskosten voor de gemeente niet leiden tot hogere kapitaallasten voor de gemeente dan nieuwbouw.

5.5 Advies VNG, PO- en VO-raad

In de verordening onderwijshuisvesting van de gemeente is de vergoeding voor huisvestingsvoorzieningen vastgelegd in zogenoemde 'VNG-normbedragen', die uitgaan van een sober maar doelmatig gebouw en onder meer gebaseerd zijn op het Bouwbesluit uit 2012. Uit diverse onderzoeken is inmiddels gebleken dat deze normbedragen niet meer voldoen aan de huidige eisen met betrekking tot eigentijds onderwijs, duurzaamheid en aangescherpte bouwtechnische eisen uit het Bouwbesluit.²⁶ Eisen en richtlijnen met betrekking tot deze thema's gaan steeds meer uit van een integrale benadering, onder meer om desinvesteringen te voorkomen.

Inmiddels hebben de koepelorganisaties de minister geadviseerd de wetgeving op een aantal onderdelen aan te passen. Zij pleiten er voor om bij ingrepen in de huisvesting renovatie, nieuwbouw of uitbreiding integraal te bekijken. Per brief van 27 november 2018 heeft de VNG haar leden geïnformeerd over de stand van zaken:²⁷

- 1) De VNG-normbedragen worden eenmalig verhoogd met 40%.
- 2) Gezamenlijk met PO- en VO-raad is een voorstel voor drie onderling met elkaar samenhangende wetswijzigingen aangeboden aan de minister van OCW. Doel van dit voorstel is om meer duidelijkheid te scheppen voor scholen en gemeenten over de verantwoordelijkheid voor goede schoolgebouwen, de onduidelijkheid over wie verantwoordelijk is voor renovatie op te heffen, het mogelijk te maken dat gemeenten en scholen hun investeringen en exploitatie-uitgaven beter op elkaar afstemmen, en scholen en gemeenten meerjarig inzicht te geven in de benodigde investeringen. De voorstellen voor wetswijziging betreffen:
  - Neem de voorziening renovatie op als juridisch alternatief voor vervangende nieuwbouw. Gemeente en schoolbesturen kunnen hierdoor, als een gebouw aan het einde van de levensduur is, kiezen voor renovatie in plaats van sloop en nieuwbouw. Voorwaarde daarbij is dat renovatie resulteert in een gebouw dat onderwijskundig, functioneel en kwalitatief gelijkwaardig is aan nieuwbouw en de levensduur van een gebouw wordt verlengd met minimaal 25 jaar.

---

²⁶ "De jaarlijkse indexeringen blijken de ontwikkelingen in de markt niet goed te hebben gevolgd, in praktijk kan niet meer worden gebouwd voor de normbedragen en moeten gemeenten als gevolg daarvan in een later stadium aanvullende kredieten verstrekken. Diverse gemeenten hebben om die reden de normbedragen in hun verordening al verhoogd".

[Algemene Rekenkamer 'Schoolgebouwen primair en voortgezet onderwijs: de praktijk gecheckt' van februari 2016; Kwaliteitskader huisvesting Primair Onderwijs, financiële paragraaf, Documentatie Bouwwezen (BDB), november 2016; Resultaten 'Green Deal Scholen' 2023-2026015-2018, mei 2018]

²⁷ Brief VNG 'Ontwikkelingen onderwijshuisvesting' d.d. 27 november 2018

- Hef het verbod voor scholen in het PO om te investeren in huisvesting op, zodat zij in gelijke positie komen als het VO.
  - Neem in de wet op dat gemeenten een meerjarig Integraal Huisvestingsplan (IHP) vaststellen met een doorkijk van minimaal 16 jaar²⁸, waarvan de eerste vier jaar juridisch verplichtend zijn.
- 3) Besluitvorming en uitwerking van de duurzaamheidsopgave van het klimaat-akkoord en de voorstellen voor wetswijzigingen worden waar mogelijk als één traject uitgevoerd.
  - 4) Er is een expertiseteam onderwijshuisvesting ingesteld met als doel de kostenontwikkelingen van onderwijshuisvesting te onderzoeken en vooruit te kijken naar welke kosten nog op gemeenten afkomen. Conclusies en adviezen van het expertiseteam worden nog in 2019 verwacht.

In het Klimaatakkoord van 28 juni 2019 hebben de sectoren in het maatschappelijk vastgoed²⁹ inmiddels afgesproken per sector routekaarten op te stellen met betrekking tot het CO₂-arm maken van hun vastgoed. Specifiek voor het primair (en voortgezet) onderwijs is bovendien de verplichting voor gemeenten en schoolbesturen tot het gezamenlijk opstellen van een IHP vastgelegd. Daarnaast stellen schoolbesturen een meerjarenonderhoudsplan (MJOP)³⁰ op, dat als input dient bij de concretisering van de IHP's. Zowel het IHP als het MJOP voor het funderend onderwijs (PO en VO) worden verankerd in relevante wetgeving. Daarnaast wordt renovatie als voorziening in de wet opgenomen en wordt het investeringsverbod (zoals beschreven in de WPO) aangepast en versoepeld.

Van belang voor dit IHP is dat bij (ver)bouwopgaven moet worden voldaan aan de eisen van het nieuwe Bouwbesluit en gebouwen 'bijna' energieneutraal moeten zijn. Dit betekent dat goed moet worden nagedacht over de implicaties hiervan: gebouwen moeten comfortabel zijn voor de gebruikers, de onderhouds- en exploitatiekosten moeten te dragen zijn en het energieverbruik moet zo laag mogelijk zijn. In het nieuwe Bouwbesluit worden ook onderdelen uit het Kwaliteitskader (zie paragraaf 3.5) opgenomen.

De investeringen van (ver)bouwopgaven worden berekend op basis van de VNG-normbedragen die nu nog gelden. Daarnaast wordt ook aangegeven wat de reële kosten anno 2020 zullen zijn, wanneer het nieuwe Bouwbesluit van kracht is. Op die manier worden de verschillen inzichtelijk en kan mogelijk worden geanticipeerd op eventueel te verwachten tekorten (zie hoofdstuk 9).

---

²⁸ "Bij voorkeur tot de einddoelstelling voor 2050!" [achtergrondnotitie sectortafel Gebouwde Omgeving, 17 december 2018]

²⁹ Rijksvastgoedbedrijf, VNG, IPO, Politie, PO en VO, MBO, HBO en WO, zorg- en sportvastgoed en monumenten

³⁰ In de MJOP worden geplande onderhoudswerkzaamheden en te besteden middelen aangegeven.

6 BELEIDSKADER EN AMBITIES IHP

Dit hoofdstuk formuleert de ambities voor aanvullend beleid op het gebied van onderwijshuisvesting. Gemeente en schoolbesturen hebben op basis van het actuele onderwijsaanbod (hoofdstuk 2), trends en ontwikkelingen (hoofdstuk 3) en visies (hoofdstuk 4) een aantal speerpunten gekozen waarop ze willen inzetten binnen de wettelijke kaders (hoofdstuk 5). Deze speerpunten worden in dit hoofdstuk beschreven.

6.1 Goed, modern onderwijs als ankerpunt in de wijk

Het onderwijs in Voorschoten is van hoge kwaliteit en dat moet zo blijven. Elke kind moet in de eigen wijk naar school kunnen gaan. Waar mogelijk moet de bezetting van accommodaties worden geoptimaliseerd en het onderwijskundig en maatschappelijk rendement van samenwerkingsmogelijkheden versterkt. Dit leidt tot de volgende ambities en beleidsuitgangspunten:

- Kinderen volgen onderwijs zoveel mogelijk binnen de eigen wijk. Onderwijs, zorg en/of welzijn worden waar mogelijk bij elkaar gebracht, inclusief praktische hulp en begeleiding voor ouders en leerkrachten. De behoeften van de wijk vormen de verbindende factor voor vorm, inhoud en integratie.
- Verbreding van onderwijslocaties en samenwerken van onderwijs en opvang, bij voorkeur in combinatie met IKC- of MFA-ontwikkeling in elke wijk (niet als doel, maar als middel en alleen voor schoolbesturen die dit ambiëren).
- Mocht een ingreep aan een schoolgebouw noodzakelijk zijn, dan wordt per situatie in overleg met schoolbesturen en gemeente bezien of brede samenwerking en/of combinatie met andere (maatschappelijke) functies realiseerbaar is.
- Gymnastiekvoorzieningen moeten voldoende en op loopafstand beschikbaar zijn.
- Kinderen moeten zelfstandig en veilig naar school kunnen; de verkeersveiligheid bij scholen moet gewaarborgd zijn.

6.2 Toekomstbestendige en duurzame huisvesting

Zowel schoolbesturen als gemeente willen schoolgebouwen die functioneel en betaalbaar zijn en aansluiten bij de eisen die modern onderwijs aan gebouwen stelt. Beiden constateren dat een aantal van de huidige schoolgebouwen niet meer voldoen aan deze eisen.

Schoolbesturen en gemeente willen inzetten op een integrale benadering van nieuwbouw, uitbreiding, renovatie en duurzaamheid. Daarbij willen de schoolbesturen ruimte hebben voor eigen invulling en gelden de volgende uitgangspunten:

- Mocht een ingreep aan een schoolgebouw noodzakelijk zijn, dan wordt per situatie en in overleg met schoolbesturen en gemeente bezien of renovatie of nieuwbouw een betere keuze is, hierbij gelden de criteria zoals omschreven in paragraaf 5.4.
- Voor elke ingreep geldt dat wordt ingezet op doelmatige en toekomstbestendige gebouwen die kunnen meebewegen met onderwijskundige ontwikkelingen en ontwikkelingen op de arbeidsmarkt.
- Voor elke ingreep geldt dat wordt gebouwd conform Bouwbesluit (BENG, Frisse Scholen Klasse B) en waar mogelijk ENG (zie paragrafen 5.4 en 5.5).
- Voor elke ingreep geldt dat kritisch moet worden bezien op welke wijze de aanpassingen worden gefaseerd en hoe het onderwijs tijdens de transitieperiode zal worden gehuisvest. Hierbij geldt bovendien dat de voortgang van het onderwijs wordt gewaarborgd en tijdelijke huisvesting zoveel mogelijk wordt voorkomen.

6.3 Financiële uitgangspunten

Voor zowel gemeente als schoolbesturen geldt dat aanpassingen c.q. investeringen in de gebouwen niet mogen leiden tot kapitaalvernietiging. Ingrepen op korte termijn moeten passen binnen de langere termijnvisie. Daarnaast zijn kostendragers noodzakelijk om investeringen mogelijk te maken die extra zijn ten aanzien van de wettelijke verplichtingen (zie ook paragraaf 4.4).

De gemeente ondersteunt schoolbesturen op inhoudelijk gebied en is bereid de kapitaallasten van de huisvestingscomponent voor maatschappelijke partners voor te financieren op basis van kostendekkende huur.

Investeringen in de huisvesting moeten bovendien leiden tot een flexibel en multifunctioneel inzetbaar gebouwenbestand dat optimaal te exploiteren is. Dit betekent dat in de ontwerpfase goed rekening gehouden dient te worden met het feit dat het denken over onderwijskundige en organisatorische ontwikkelingen onverminderd door zal blijven gaan. Ruimtelijke consequenties van deze voortschrijdende inzichten moeten dan ook eenvoudig kunnen worden ingepast binnen de vereiste flexibele opzet van een (nieuw) gebouw.

7 ANALYSE ONDERWIJSHUISVESTING

Dit hoofdstuk analyseert de kwaliteit en de capaciteit van de huidige schoolgebouwen. Ook wordt aangegeven waar sprake is van mogelijke knelpunten. Daarbij wordt gekeken naar de onderwijskundige wensen, de (toekomstige) ruimtebehoefte, kwalitatieve parameters (functionaliteit, bouwtechnische staat en duurzaamheid) en financiële aspecten (boekwaarden en onderhoudskosten). Bijlage I bevat een volledig overzicht van deze parameters per gebouw. Deze analyse wordt vervolgens vergeleken met de beleidsambities die in hoofdstuk 6 zijn beschreven.

7.1 Huisvestingscapaciteit en ruimtebehoefte

Huisvestingscapaciteit van scholen kan op twee manieren worden uitgedrukt: in het aantal lokalen of op basis van de bruto vloeroppervlakte (BVO). De verordening van de gemeente Voorschoten gaat uit van BVO.³¹ Bij het beoordelen van de capaciteit kan een onderscheid worden aangebracht in bruto en onderwijscapaciteit:

- Bruto capaciteit: De bruto capaciteit van een schoolgebouw is het BVO inclusief medegebruik en commerciële en/of maatschappelijke verhuur aan andere partijen (zoals bijvoorbeeld kinderopvang),
- Onderwijscapaciteit: De onderwijscapaciteit is het BVO in het schoolgebouw dat gebruikt kan worden voor onderwijs. Dit is de bruto capaciteit verminderd met BVO van eventueel aanwezige gymlokalen en BVO dat door de gemeente is gevorderd voor culturele, maatschappelijke of recreatieve doeleinden.

In dit IHP wordt gerekend met de onderwijscapaciteit exclusief bewegingsonderwijs maar inclusief eventueel ruimtegebruik ten behoeve van kinderopvang. Dit kan betekenen dat berekende ruimtetekorten of -overschotten een vertekend beeld geven wanneer een betreffende school ook ruimte biedt aan kinderopvang.

De capaciteit van de gebouwen is vastgesteld in overleg met schoolbesturen en gemeente.

De huisvestingscapaciteit moet voldoende zijn om de ruimtebehoefte van de scholen onder te brengen. Deze wordt bepaald op basis van de formules uit de verordening en is ook berekend in de prognoseberekeningen door Postmus.

7.2 Analyse schoolgebouwen

Het gebouwenbestand in Voorschoten is relatief jong: de gemiddelde leeftijd van de schoolgebouwen bedraagt 25 jaar. Er zijn echter ook een aantal oude gebouwen. Met name bij deze oude gebouwen is de functionele en bouwtechnische kwaliteit van de gebouwen onvoldoende.

De basisscholen in Voorschoten hebben een gezamenlijke onderwijscapaciteit van 14.496 m² BVO (zie bijlage I). De berekende ruimtebehoefte, afgezet tegen het huidige gebouwenbestand, resulteert in een ruimteoverschot voor de gemeente Voorschoten. Bij ongewijzigd beleid loopt dit overschot op tot ruim 900 m² in 2035, dit is 7% van het gebouwenbestand.

---

³¹ Voor een aantal gebouwen kan dit een vertekend beeld geven. Een gebouw met een hoge bruto-/nettoverhouding (veel verkeersruimte) of veel kleine lokalen kan bijvoorbeeld een ruimtetekort ervaren terwijl dit 'op papier' niet zichtbaar is.

	Teldatum	prognose tekort (-) / overschot (m ² BVO)			
	1-10-2019	2022	2025	2030	2035
prognose aantal leerlingen:	2.399	2.367	2.368	2.381	2.332
prognose ruimtebehoefte (m ² BVO):	13.866	13.706	13.710	13.775	13.529
capaciteit gebouwen (m ² onderwijs):	14.496	14.496	14.496	14.496	14.496
prognose tekort (-) / overschot (m ² BVO):	630	790	786	721	967

Tabel 6: Ruimteoverschot bij ongewijzigd beleid

Ondanks het ruimte-overschot zijn er grote verschillen per wijk en per school. Sommige scholen kampen met een ruimtetekort. Daarnaast leidt een kleine daling van het aantal leerlingen per groep wel formeel tot een lagere ruimtebehoefte, maar leidt dit niet direct tot een lager aantal benodigde lokalen. De afzonderlijke scholen worden hierna in gebied (combinatie van wijken en buurten) nader uitgewerkt.

Voorschoten - Noord

Basisscholen De Vink en Het Kompas liggen in Noord-Hofland, de grootste wijk van Voorschoten. Beide scholen zijn gehuisvest in een gezamenlijk gebouw (MFA Noord-Hofland) dat in oktober 2012 in gebruik is genomen. Ook de Frans de Vette-gymzaal maakt deel uit van het complex.

In Voorschoten-Noord is de bouw van 210 woningen voorzien. Volgens de prognose (Postmus), leidt dit slechts tot een beperkte groei in het aantal leerlingen in Voorschoten-Noord. Het scholencomplex Noord-Hofland heeft bovendien voldoende capaciteit om deze groei op te vangen. Het leerlingenaantal van De Vink blijft volgens de prognose (Postmus) tot 2035 vrijwel gelijk. Het leerlingenaantal van Het Kompas neemt iets af. Hierdoor blijft het ruimteoverschot van De Vink aanwezig. Het Kompas heeft nu een ruimtetekort, maar op termijn een klein ruimteoverschot.

wijk	school	capaciteit	Teldatum	prognose tekort (-) / overschot (m ² BVO)			
		gebouw(en)		1-10-2019	2022	2025	2030
		m ² onderwijs					
Noord	De Vink	1.747	390	375	395	390	385
	Het Kompas	2.334	-19	-19	62	57	52
totaal Noord:		4.081	371	356	457	447	437

Tabel 7: Ruimteoverschot/-tekort bij ongewijzigd beleid

Voorschoten – Midden

De scholen in het centrum zijn populair; twee scholen kampen met een structureel ruimtetekort en een aantal scholen hanteert een wachtlijst. De Vos (Multatuli) is passend gehuisvest. De Nutsbasisschool heeft formeel een ruimteoverschot, maar ervaart door de relatief kleine lokalen ook een ruimtetekort. Volgens de prognose (Postmus) neemt echter leerlingenaantal van de scholen in het centrum tot 2035 geleidelijk af. Hierdoor slaat het ruimtetekort in 2021 om in een ruimteoverschot.

wijk	school	capaciteit	Teldatum	prognose tekort (-) / overschot (m ² BVO)			
		gebouw(en)		1-10-2019	2022	2025	2030
		m ² onderwijs					
Midden	De Vos - Multatuli	1.396	44	44	-11	4	19
	Fortgensschool	1.266	-20	-36	-66	-56	-10
	Emmaus	1.644	-105	-50	-50	-85	-20
	Nutsbasisschool	1.461	54	69	44	34	64
totaal Midden:		5.767	-28	28	-83	-103	53

Tabel 8: Ruimteoverschot/-tekort bij ongewijzigd beleid

De Fortgensschool, Emmaus en Nutsbasisschool zijn gehuisvest in de oudste schoolgebouwen van Voorschoten. De gebouwen zijn in het verleden diverse keren uitgebreid, dan wel aangepast en nu zowel functioneel als bouwtechnisch aan een opwaardering toe. De onderhouds- en energiekosten zijn hoog, het binnenklimaat is slecht.

De Fortgensschool is gehuisvest een oude middelbare school. Het gebouw is verouderd en op alle onderdelen aan vervanging toe: verouderde deuren, elektriciteitsnetwerk, (stinkende) wc's, slechte kozijnen. In 2000 is het schoolgebouw uitgebreid en verbouwd. Achteraf blijken zaken niet goed te zijn uitgevoerd: elektra en kozijnen. Als gevolg daarvan zijn de kosten voor onderhoud en energie hoog, het binnenklimaat slecht en is de bouwkundige kwaliteit van het gebouw laag.

Het gebouw van de Fortgensschool past bovendien niet bij het gewenste onderwijs-concept. De structuur van het gebouw staat aanpassingen echter niet toe. Het gebouw belemmert daarmee de ontwikkeling van de school. De lokalen zijn te klein en er is te weinig opslagruimte. Er zijn geen mogelijkheden om klassen-doorbrekend te werken: er is geen ruimte voor flexplekken en studiehoeken. Er is geen aula, waardoor er geen ruimte is voor theater of gezamenlijke bijeenkomsten. Het gebouw tenslotte belemmert een betere samenwerking met andere partijen. Er is de intentie om meer met externe partijen samen te gaan werken (Kinderopvang, bibliotheek, Cultuurcentrum (theater), Centrum voor Jeugd en Gezin). Deze samenwerking is niet goed mogelijk in het huidige gebouw.

Het gebouw van Emmaus is verouderd en niet meer functioneel. Het binnenklimaat is slecht. Het gebouw bevalt vooral lokalen en gangen. Aan overige ruimten is een gebrek: te weinig toiletten, speelruimte, nevenruimten, berg ruimten en geen aula. De huidige plattegrond van het gebouw en de constructieve opbouw beperken de mogelijkheden om een indeling te maken die aansluit bij de onderwijskundige wensen van de school.

Het gebouw van de Nutsbasisschool past evenmin bij het onderwijsconcept: er is geen ruimte om in kleine groepjes te werken en de lokalen en de teamkamer zijn te klein. Er is geen ruimte voor kinderen die extra uitdaging dan wel extra ondersteuning nodig hebben. Dit gebeurt nu vaak tijdens lessen in de gangen en buiten lessen in de pauze in een geïmproviseerde setting. Het binnenklimaat is niet goed en er is sprake van een brand- en valgevaarlijke zolder. De kosten voor onderhoud en energie zijn hoog. De plafonds en de zolderruimte daarboven vormen een veiligheidsrisico. Ook het dak moet binnen afzienbare tijd worden vervangen. De houten constructie begint door te buigen en de houten planken waarop de dakpannen rusten zijn slecht (lekkages). Daarnaast is het gebouw in het verleden veelvuldig uitgebreid en aangepast waardoor er weinig samenhang in indeling en routing is.

Het schoolbestuur van de Nutsbasisschool heeft een voorkeur voor renovatie in plaats van nieuwbouw. De andere schoolbesturen vinden nieuwbouw een beter alternatief. De kosten voor renovatie van de Nutsbasisschool echter dermate hoog, dat beter voor nieuwbouw kan worden gekozen. Dit IHP gaat daarom uit van nieuwbouw van de Nutsbasisschool.

Scholen zien mogelijkheden voor een MFA en/of IKC, mits dit niet ten koste gaat van de ruimtes voor onderwijs en de regie bij de schoolbesturen ligt. Voor wat betreft de mate van samenwerking variëren de meningen van 'face-to-face' (waarbij partijen samenwerken en deels 'samenleven' (gezamenlijke ruimtes) maar organisaties

gescheiden blijven) tot *cheek-to-cheek*. In dit laatste samenwerkingsmodel gaan partijen volledig in elkaar op en vormen één organisatie.³²

Het gebouw van De Vos (Multatuli) in 2010 gebouwd en is eigendom van de gemeente. In het gebouw is ook een inpandige gymzaal. De gymzaal wordt beheerd door Sportfondsen.

Voorschoten - Zuid

In Voorschoten-Zuid is sprake van een dalend leerlingenaantal. De Vos (Ter Lips) heeft een ruimteoverschot. De Regenboog is passend gehuisvest. De Gevers Deynoot ervaart nu nog een ruimtetekort, maar op termijn loopt dit terug naar bijna 0 m² in 2035. Voor de wijk is sprake van een ruimteoverschot, dat door het dalend leerlingenaantal geleidelijk oploopt naar 477 m² in 2035.

wijk	school	capaciteit	Teldatum	prognose tekort (-) / overschot (m ² BVO)			
		gebouw(en)		1-10-2019	2022	2025	2030
		m ² onderwijs					
Zuid	Gevers Deynootschool	1.252	-29	-19	-34	-19	-4
	De Vos - Ter Lips	1.518	242	282	282	302	312
	De Regenboog	1.878	73	144	164	94	169
totaal Zuid:		4.648	286	406	411	376	477

Tabel 9: Ruimteoverschot/-tekort bij ongewijzigd beleid

In Voorschoten-Zuid is de bouw van nieuwbouwwijk Starrenburg III met 360 woningen voorzien. Volgens de prognose (Postmus), leidt de bouw van Starrenburg III slechts tot een beperkte groei in het aantal leerlingen in Voorschoten-Zuid. Het gebouw van De Vos (Ter Lips) heeft bovendien voldoende capaciteit om deze groei op te vangen.

De Gevers Deynootschool is gebouwd in 2001 en functioneert goed. De Vos (Ter Lips) is gezamenlijk met kinderopvang gehuisvest in een MFA. Het gebouw dateert uit 2000 en is eigendom van de gemeente. De school heeft een ruimte-overschot van 186 m². Dit overschot neemt af door groei van de school. Het schoolbestuur ziet mogelijkheden om functies die nu in het Cultureel Centrum zijn ondergebracht, onderdak te bieden binnen de school. De Regenboog is van recente datum, maar te klein en het gebouw mist flexibiliteit.

7.3 Analyse accommodaties voor bewegingsonderwijs

In Voorschoten zijn momenteel drie gymzalen en een sporthal die beschikbaar zijn voor het basisonderwijs. Eén gymzaal aan de Multatulilaan (Krimwijkzaal) wordt beheerd door Sportfondsen, maar is in principe overdag beschikbaar voor onderwijs.

Deze gymzalen en sporthal hebben een gezamenlijke capaciteit van 130 uur per week (3x 26 klokuren + 1x 52 klokuren). De behoefte van de scholen is berekend door Postmus en bedraagt voor 2019 totaal 104 uur per week. Dit blijft tot 2035 nagenoeg onveranderd. Het aantal accommodaties is daarmee voldoende voor de vraag.

In de praktijk wordt dit echter anders ervaren. De beschikbaarheid van Vakleerkrachten is een beperking voor de benutting van de accommodaties voor bewegingsonderwijs.

³² Zie ook paragraaf 3.3

Daarnaast wordt ook een deel van de accommodaties overdag door derden gebruikt. Hierdoor is capaciteitsoverschot lager dan het lijkt.

De spreiding van de accommodaties leidt voor sommige scholen tot grote loopafstanden (Emmaus, Fortgensschool, Regenboog en Vos (Ter Lips)). Met name voor kleutergroepen is dit lastig en levert dit veel verlies van onderwijstijd op. Een herschikking is gewenst. Er is behoefte aan gymnastiekruimtes dicht bij de scholen.

wijk	school	speel-lokaal	gymaccommodatie	afstand school - gymn (in meters)	capaciteit in klokuren	Teldatum		behoefte klokuren LO (Postmus)				
						2019	2020	2022	2025	2030	2035	
Noord	De Vink	ja	Frans de Vettezaal	0	26	10,5	10,5	10,5	10,5	10,5	10,5	
	Het Kompas	ja	Frans de Vettezaal	0		18	18	18,0	16,5	18,0	18,0	
							29	29	29	27	29	29
Midden	De Vos - Multatuli	ja	Krimwijkzaal	0	26	9	9	9,0	9,0	9,0	7,5	
	Fortgensschool	ja	Voorsprong en Krimwijkzaal	450 en 850		10,5	9	9	11	9	9	
	Emmaus	ja	Voorsprong en Vliethorst	200 en 1000		13,5	13,5	13,5	13,5	13,5	12	
	Nutsbasisschool	ja	Voorsprong	100		10,5	10,5	10,5	10,5	10,5	11	
						44	42	42	44	42	39	
Zuid	Gevers Deynootschool	ja	Vliethorst	0	52	10,5	9,0	9,0	9,0	9,0	9,0	
	De Vos - Ter Lips	ja	Vliethorst	1.100		9	11	10,5	10,5	10,5	10,5	
	De Regenboog	ja	Vliethorst	1.000		13,5	13,5	13,5	13,5	13,5	13,5	
						33	33	33	33	33	33	
totaal aanbod - vraag klokuren bewegingsonderwijs:						130	105	104	104	104	104	101

Tabel 10: Vraag en aanbod bewegingsonderwijs (in klokuren)

7.4 Analyse verkeersveiligheid

De verkeerssituatie bij de scholen in het centrum kan beter. Bij het kruispunt Prins Bernardlaan/Elstlaan/Oude Adegeestlaan ontstaan soms onveilige situaties voor kinderen die lopend en/of fietsend naar school gaan.

De gemeente onderzoekt de mogelijkheden om het gebied rondom de scholen in het centrum, het domein van fietsers en voetgangers te maken (proef kruispunt Prins Bernardlaan/Elstlaan/Oude Adegeestlaan).

7.5 Vergelijking huidige onderwijshuisvesting met beleidsambities

De beleidsambitie is om goed, divers en gespreid onderwijs in Voorschoten te behouden. Onderwijs, zorg en/of welzijn worden waar mogelijk bij elkaar gebracht. Waar dit meerwaarde heeft, wordt samenwerking van onderwijs en opvang gestimuleerd en gefaciliteerd. Dit onderwijs moet gehuisvest zijn in toekomstbestendige en duurzame huisvesting. Waar mogelijk wordt de bezetting van accommodaties geoptimaliseerd en het onderwijskundig en maatschappelijk rendement van samenwerking versterkt (IKC/Brede school/MFA). Gymnastiekvoorzieningen moeten op loopafstand beschikbaar zijn. Kinderen moeten zelfstandig en veilig naar school kunnen.

Indien deze beleidsambities worden vergeleken met de analyse van de onderwijshuisvesting uit hoofdstuk 7, leidt dit tot de volgende conclusies:

- *Toekomstbestendige en duurzame huisvesting*
De gebouwen van de Fortgensschool, Emmaus en Nutsbasisschool functioneel en bouwtechnisch aan opwaardering toe zijn. Nieuwbouw, dan wel renovatie binnen de IHP-periode is noodzakelijk.
- *IKC/Brede school/MFA*
Scholen zien mogelijkheden voor IKC's, Brede scholen en/of MFA's. Een aantal

scholen ziet ook mogelijkheden voor gezamenlijke huisvesting met de bibliotheek en sociaal cultureel werk.

- *Gymnastiekvoorzieningen op loopafstand*
De spreiding van accommodaties leidt voor sommige scholen tot grote loopafstanden. Een herschikking is gewenst.
- *Veiligheid*
De verkeerssituatie bij de scholen in het centrum behoeft aandacht. Er ontstaan soms onveilige situaties voor kinderen die lopend en/of fietsen naar school gaan.

8 PLANONTWIKKELING

Goed, modern onderwijs in toekomstbestendige en duurzame gebouwen die bijdragen aan het dorpse karakter en de sociale cohesie in de wijk. Bovendien betaalbaar en exploiteerbaar, nu en in de toekomst. De lat ligt hoog, zoals dat hoort in een ambitieuze gemeente.

Om de visies en ambities uit voorgaande hoofdstukken te kunnen realiseren, zijn wijzigingen c.q. investeringen in de huisvesting nodig. Dit hoofdstuk schetst hoe schoolbesturen en gemeente tot een gezamenlijke oplossingsrichting zijn gekomen voor de periode 2020-2035. De 'uitrol' is een kwestie van prioritering en afhankelijk van de financiële mogelijkheden van de gemeente en schoolbesturen. De stappen hebben een volgtijdelijk karakter en zijn hierna verder uitgewerkt.

8.1 Wettelijke taak

De gemeente wil in eerste instantie voldoen aan haar wettelijke taak. Scholen die een structureel ruimtetekort hebben³³, krijgen uitbreiding. Schoolgebouwen die technisch en functioneel niet meer voldoen, worden gerenoveerd danwel vervangen. De hoogste prioriteit ligt in dat geval bij de scholen in het centrum: de gebouwen zijn bouwkundig en functioneel slecht, waardoor de kwaliteit van het onderwijs in het geding komt. Dit resulteert in:

1. Nutsbasisschool: nieuwbouw
2. Fortgensschool: nieuwbouw
3. Emmaus: nieuwbouw

Gelijktijdig met de ingrepen aan de scholen, wordt de verkeersveiligheid rondom de scholen verbeterd.

Volgens de prognose (Postmus), leidt de bouw van Starrenburg III slechts tot een beperkte groei in het aantal leerlingen in Voorschoten-Zuid. Het gebouw van De Vos (Ter Lips) heeft bovendien voldoende capaciteit om deze groei op te vangen.

Mocht het aantal leerlingen in Voorschoten-Zuid de komende periode meer toenemen dan voorzien, door aanwas uit nieuwbouwwijk Starrenburg III (zie par. 3.7) of van buiten de gemeente, dan moet te zijner tijd worden bezien of uitbreiding in Voorschoten-Zuid noodzakelijk is. Op basis van de huidige prognosecijfers is dat op dit moment nog niet opportuun, zie ook paragraaf 7.2.

---

³³ Gedurende vijf opeenvolgende jaren een tekort van meer dan de drempelwaarde van 55 m², dat niet kan worden opgelost door medegebruik

8.2 Faciliteren onderwijskundig en maatschappelijk rendement

De gemeente ondersteunt initiatieven die resulteren in een brede en multifunctionele(re) inzet van schoolgebouwen. Een combinatie van een school met activiteiten die nu zijn ondergebracht in het Cultureel Centrum en/of de bibliotheek, kan leiden tot een efficiënter gebouw en meervoudig grond- en ruimtegebruik. In veel gevallen leidt dat bovendien tot een lagere investering dan wanneer separate gebouwen gerealiseerd zouden worden en lagere (gedeelde) exploitatielasten.

Voorwaarde voor realisatie van deze stap is dat alternatieve kostendragers worden gevonden. Hierbij kan worden gedacht aan de grond- en/of vastgoedopbrengst van af te stoten locaties. Mogelijke opbrengsten zijn afhankelijk van het grond-/vastgoedbeleid van de gemeente Voorschoten.

8.3 Spreiding en bereikbaarheid gymzalen

De spreiding en beschikbaarheid van gymaccommodaties moet worden verbeterd, zodat er minder onderwijstijd verloren gaat aan lopen van en naar de accommodaties, met name voor kleuters. Dit geldt voor de scholen in het centrum en in Voorschoten-Zuid. Het ligt voor de hand om de bij de ingrepen in de scholen in het centrum, ook dit knelpunt mee te nemen door een (extra) speellokaal en/of gymzaal te realiseren.

Voor de leerlingen van De Regenboog en De Vos-Ter Lips moet worden bezien of leerlingenvervoer en/of gezamenlijke inzet van vakleerkrachten een oplossing biedt. Wellicht biedt de sportaccommodatie van The British School uitkomst voor De Regenboog (loopafstand 500 meter).

Realisatie van een nieuwe sportvoorziening in Voorschoten-Zuid kan wellicht in combinatie met andere maatschappelijke of commerciële partners, en vraagt nader onderzoek. Ook hier geldt als voorwaarde dat alternatieve kostendragers noodzakelijk zijn om de plannen te realiseren.

8.4 Veiligheid

De gemeente onderzoekt de mogelijkheden om het gebied rondom de scholen in het centrum, het domein van fietsers en voetgangers te maken (proef kruispunt Prins Bernardlaan/Elstlaan/Oude Adegeestlaan). Dit zou een groot deel van de problemen op het gebied van verkeers-onveiligheid oplossen. In de situaties waarin de scholen in het centrum nieuwbouw en/of uitbreiding krijgen of worden gerenoveerd, moet gelijktijdig worden bekeken of de veiligheid kan worden verbeterd. Dit kan wellicht door de toegang tot het schoolplein te veranderen, langzaam en snel verkeer te scheiden en parkeerplaatsen beter af te scherm. In de meeste gevallen zal dit onderdeel zijn van de (ver)nieuwbouwopgave aan de architect en gelijk worden meegenomen in de ontwerpfase (zie ook paragraaf 8.1).

9 FINANCIERING EN PLANNING

In dit hoofdstuk wordt per collegeperiode aangegeven wat de te verwachten ingrepen en bijbehorende investeringen zijn voor de gemeente op basis van de hiervoor geschetste planontwikkeling.

9.1 Financiële uitgangspunten

Bij de raming van de kosten worden de volgende financiële uitgangspunten gehanteerd:

- Investeringskosten - In de investeringskosten worden de volgende kostenposten mee in beschouwing genomen: resterende boekwaarde, sloopkosten, tijdelijke huisvesting (indien nodig) en stichtingskosten. Genoemde investeringen in de tabellen zijn inclusief BTW en prijspeil 2020. Deze bedragen worden jaarlijks geïndexeerd.
- Stichtingskosten - Deze normkosten voor 2019 en 2020 totaal met 56% verhoogd. De stichtingskosten worden berekend op basis van de normkosten van Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Voorschoten. De VNG-modelverordening gaat uit van een stijging van de kosten van 40 %, maar de reële kosten zijn de afgelopen jaren verder gestegen. Om in de pas te lopen met de kostenontwikkeling is het reëel om voor 2019 en 2020 een verhoging van 8 % per jaar mee te nemen. Deze ontwikkelingen zullen mee worden genomen in de verordening die in 2020 wordt opgesteld.
- Reële kosten - Zoals aangegeven in paragraaf 5.5 is het in praktijk bijna niet mogelijk om daadwerkelijk te bouwen voor de huidige normbedragen en leidt dit in een later stadium tot (financiële) problemen. Daarvoor zouden de normkosten uit de verordening van Voorschoten niet met 56%, maar 71% moeten worden verhoogd.³⁴

De kosten voor tijdelijke huisvesting en sloopkosten zijn gelijk gehouden.
- Boekwaardes - Panden die worden afgestoten, beschikken in veel gevallen nog over boekwaardes. Deze boekwaardes zijn meegenomen als kostenpost (boekwaarde per 31 dec 2019).
- Sloopkosten - Sloopkosten zijn geraamd op basis van kostenkengetallen.
- Tijdelijke huisvesting - Bij nieuwbouw op dezelfde locatie is tijdelijke huisvesting nodig. Uitgegaan wordt van een periode van 1,5 jaar. Als richtlijn voor de huur van noodlokalen is uitgegaan van € 8.000 per groep per jaar (inclusief BTW). Plaatsingskosten (transport, bestrating, riolering en weghalen) zijn circa € 12.000 per groep (inclusief BTW).

---

³⁴ De VNG-normkosten voor de nieuwbouw van een basisschool zijn nu ca. € 2.100 / m². Deze normkosten zijn de genormeerde stichtingskosten gebaseerd op bouwbesluit 2015. Indien bijna-energieneutraal als uitgangspunt wordt genomen zijn de kosten voor nieuwbouw aanzienlijk hoger. De stichtingskosten bij aanbestedingen komen uit op: € 2.500-2.800 / m².

- Omvang nieuwbouw - De omvang van de nieuwbouw voor een school wordt (vooralsnog) gebaseerd op de gemiddelde ruimtebehoefte in de periode 2020-2035. De definitieve ruimtebehoefte wordt vastgesteld in de planvormingsperiode op basis van de dan geldende leerlingenprognoses.
- Kinderopvang - De kosten van de huisvestingscomponent van kinderopvang zijn meegenomen als investering door de gemeente, op basis van kostendeckende huur (*40 jaar annuïteit, 1,25% rente*).
- Grondopbrengsten - Mogelijke grondopbrengsten zijn afhankelijk van het grondbeleid van de gemeente Voorschoten. Opbrengsten van af te stoten locaties worden ingezet als kostendragers.
- Bibliotheek en Cultureel Centrum – Als ruimtebehoefte bij nieuwbouw is de omvang van de gebouwen van de Bibliotheek en Cultureel Centrum aangenomen. Bij nieuwbouw in een MFA kunnen beide voorzieningen waarschijnlijk met minder ruimte toe. Hoeveel is echter nu nog niet bekend.

9.2 Wettelijke taak

De investeringen en kosten voor het uitvoeren van de wettelijke taak op basis van VNG-normkosten zijn als volgt geraamd:

Periode	school	voorziening	capaciteit (m ² BVO)	RMB (m ² BVO)	boekwaarde eind 2019	sloopkosten aannee	tijdelijke huisvesting	stichtingskosten schoolgebouw
2020-2035	Nutsbasisschool	Nieuwbouw	1.461	1.412	€ 400.000	€ 90.000	€ 320.000	€ 3.100.000
	Fortgensschool	Nieuwbouw	1.266	1.309	€ 70.000	€ 90.000	€ 290.000	€ 2.900.000
	Emmaus	Nieuwbouw	1.644	1.744	€ 380.000	€ 110.000	€ 390.000	€ 3.700.000
	Verkeersveiligheid bij renov. scholen		Kleine maatregelen		nvt	nvt	nvt	€ 60.000
Totaal			4.371	4.465	€ 850.000	€ 290.000	€ 1.000.000	€ 9.760.000

Tabel 11: Benodigde investering voor het uitvoeren van de wettelijke taak op basis van de VNG-normkosten (prijspeil 2020)

De verdeling van de kredieten voor nieuwbouw in de tijd zijn als volgt:

Periode	school	voorziening	capaciteit (m ² BVO)	RMB (m ² BVO)	2020-2022	2023-2026	2027-2030	2031-2035
2020-2035	Nutsbasisschool	Nieuwbouw	1.461	1.412			€ 3.100.000	
	Fortgensschool	Nieuwbouw	1.266	1.309		€ 2.900.000		
	Emmaus	Nieuwbouw	1.644	1.744				€ 3.700.000
	Verkeersveiligheid bij renov. scholen		Kleine maatregelen		€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000
Totaal			4.371	4.465	€ 15.000	€ 2.915.000	€ 3.115.000	€ 3.715.000

Tabel 12: Planning van de kredieten voor nieuwbouw in de tijd (stichtingskosten, prijspeil 2020)

Opmerkingen bij tabel 11 en 12:

- Ruimtebehoefte bij nieuwbouw: De ruimtebehoefte voor de Nutsbasisschool, Fortgensschool en Emmaus bij nieuwbouw is gebaseerd op de gemiddelde ruimtebehoefte in de periode 2020-2034. In het jaar van nieuwbouw wordt de ruimtebehoefte definitief bepaald worden.
- Nutsbasisschool – Bij de benodigde investering voor de Nutsbasisschool is uitgegaan van nieuwbouw. Een eerste verkenning gaf aan dat de kosten voor renovatie te hoog zijn. Nieuwbouw is een beter alternatief omdat de kapitaallasten voor renovatie hoger zijn dan de kosten voor nieuwbouw. De school onderzoekt nog of zij de renovatie voor een aanzienlijk lager bedrag kunnen laten uitvoeren – zodanig, dat dit een kapitaallast oplevert die lager is dan de kapitaallast voor de gemeente bij nieuwbouw. Mocht dit het geval zijn dan zal de gemeente kijken of het mogelijk is de investering voor de Nutsbasisschool naar voren te halen.
- Nieuwbouw Nutsbasisschool en Fortgensschool – wellicht dat het mogelijk is de nieuwbouw voor de Nutsbasisschool en de Fortgensschool op één gezamenlijke locatie uit te voeren. Naast dat dit een kostendrager oplevert (vrijkomende locatie), zou dit ook een besparing in de kosten voor tijdelijke huisvesting opleveren. De gemeente gaat hiervoor de mogelijkheden onderzoeken.
- De kosten voor sloop en tijdelijke huisvesting worden direct afgeschreven.
- De stichtingskosten worden geactiveerd (beschouwd als een investering) en dus over meerdere jaren afgeschreven.
- Door de aangescherpte duurzaamheidseisen en de krapte in de bouwmarkt is het lastig om nieuwbouw van scholen voor normbedragen te realiseren.

9.3 Faciliteren onderwijskundig en maatschappelijk rendement

De investeringen voor het faciliteren van onderwijskundig en maatschappelijk rendement zijn als volgt geraamd:

Periode	Voorziening	capaciteit (m ² BVO)	RMB (m ² BVO)	boekwaarde eind 2019	sloopkosten aanname	tijdelijke huisvesting	stichtingskosten gebouw	totaal 2020-2022	totaal 2023-2026	totaal 2027-2030	totaal 2031-2035
2020-2035	Fortgensschool op andere locatie als IKC / MFA										
	- kinderopvang 1 Nieuwbouw	230	230	nvt	nvt	nvt	€ 450.000		€ 450.000		
	- cultuur centrum Nieuwbouw	1.171	1.171	nvt	nvt	nvt	€ 2.200.000		€ 2.200.000		
	- bibliotheek Nieuwbouw	1.002	1.002	nvt	nvt	nvt	€ 1.900.000		€ 1.900.000		
	Emmaus Brede school (zelfde locatie)										
	- kinderopvang 2 Nieuwbouw	230	230				€ 450.000				€ 450.000
Totaal		2.633	2.633	€ 0	€ 0	€ 0	€ 5.000.000	€ 0	€ 4.550.000		€ 450.000

Tabel 13: Benodigde investering voor het faciliteren van onderwijskundig en maatschappelijk rendement

Voordelen gezamenlijke bouw van de Fortgensschool met kinderopvang, het Cultureel Centrum en de bibliotheek:

- Opbrengsten van vrijvallende locaties die kunnen worden herontwikkeld/verkocht. Deze opbrengsten kunnen worden ingezet als kostendrager.
- Een lagere investering door aanbestedingsvoordelen van een groter bouwvolume.
- Efficiënter gebouw door meervoudig grond- en ruimtegebruik.

De gebouwen van bibliotheek en het Cultureel Centrum hebben nu vloeroppervlaktes van respectievelijk 1.000 m² BVO en 1.170 m² BVO. In een gecombineerd gebouw met de Fortgensschool kan dit volume door dubbelgebruik kan worden teruggebracht. Zo kan er een grote zaal worden gecreëerd die kan worden gebruikt door de bibliotheek, het Cultureel Centrum en de school. Deze ruimte kan in het weekend en de avonden worden gebruikt voor bijvoorbeeld films en voorstellingen. Overdag kan een dergelijke ruimte worden ingezet als aula voor de school en/of leesruimte voor de bibliotheek.

In de investeringsoverzicht is nog geen rekening gehouden met deze optimalisatieslag.

De Fortgensschool maakt nu nog gebruik van de gymzaal/turnhal De Voorsprong en de (ver gelegen) gymzaal aan de Krimwijkstraat. Door verplaatsing naar de locatie Wijngaardenlaan kan de Fortgensschool gebruik gaan maken van de Sporthal de Vliethorst. De vrijkomende capaciteit in gymzaal/turnhal de Voorsprong kan dan worden ingezet voor Emmaus. De Emmaus hoeft daardoor niet meer naar de (ver gelegen) Sporthal de Vliethorst.

Er kleven echter ook bezwaren aan deze locatie (grootte kavel, verkeer, gemeentelijk monument).

9.4 Spreiding en bereikbaarheid gymzalen

Knelpunt bij de gymzalen is dat leerlingen van een aantal scholen de drukke wegen Leidscheweg, Schoolstraat, Veurseweg moeten oversteken om te gaan gymmen. De bouw van een extra gymzaal zou dat knelpunt (gedeeltelijk) oplossen.

Alternatieve kostendragers zijn noodzakelijk om deze plannen te realiseren.

9.5 Veiligheid

De investeringen om de (verkeers)veiligheid rondom de scholen te verbeteren, zijn als volgt geraamd:

Periode	Voorziening	Capaciteit (m ² BVO)	RMB (m ² BVO)	Boekwaarde eind 2019	sloopkosten aannee	tijdelijke huisvesting	investering verkeer	totaal 2020-2022	totaal 2023-2026	totaal 2027-2030	totaal 2031-2035
	Proef kruispunt Pr. Bernardlaan/Elstlaan/Oude Adegeestlaan			Project en financiering reeds voorzien in het Coalitieakkoord							
	Verkeersveiligheid bij nieuwbouw/renov. Scholen	Ingrijpender maatregelen					€ 120.000		€ 60.000		€ 60.000

Tabel 15: Benodigde investering om de (verkeers)veiligheid rondom scholen te verbeteren

Alternatieve kostendragers zijn noodzakelijk om deze plannen te realiseren.

9.6 Voorstel

Dit IHP stelt voor scenario 1 vast te stellen en te onderzoeken of er kostendragers zijn voor het uitvoeren van de scenario's 2, 3 en 4.

10 VOORUITBLIK

Wat is de opgave voor de onderwijshuisvesting in de gemeente in de toekomst?

Met de realisatie van de investeringen in de onderwijshuisvesting zoals omschreven in scenario 1, krijgen de Nutsbasisschool (1953), Fortgensschool (1963) en Emmaus (1978) nieuwbouw. Hierdoor worden alle oude schoolgebouwen in Voorschoten aangepakt en is de onderwijshuisvesting in de gemeente voor lange tijd op orde gebracht: door deze investeringen wordt de gemiddelde leeftijd van de onderwijsgebouwen in de gemeente namelijk teruggebracht van 25 jaar naar 10 jaar.

Emmaus	Elstlaan 4	BO	Pantha Rhei						
Wijk: Adegeest									
		1 okt. 2019	2022	2025	2030	2035	onderwijs capaciteit (BVO)	1.644	kwaliteit: functioneel bouwtechnisch energetisch/duurzaam
aantal leerlingen	308	297	297	304	291	bouwjaar	1978-'13		
ruimtebehoefte (BVO)	1.749	1.694	1.694	1.729	1.664	onderhoudskosten m ² /jaar	43		
tekort (-) / overschot	-105	-50	-50	-85	-20	boekwaarde 31 dec. 2019	380.000		

Nutsbasisschool	Elstlaan 6	BO	SNV						
Wijk: Adegeest									
		1 okt. 2019	2022	2025	2030	2035	onderwijs capaciteit (BVO)	1.461	kwaliteit: functioneel bouwtechnisch energetisch/duurzaam
aantal leerlingen	240	237	242	244	238	bouwjaar	1953-'07		
ruimtebehoefte (BVO)	1.407	1.392	1.417	1.427	1.397	onderhoudskosten m ² /jaar	29		
tekort (-) / overschot	54	69	44	34	64	boekwaarde 31 dec. 2019	398.000		

Gevers Deynootschool	Burg. Van der Haarplein 7	BO	PCSV						
Wijk: Bijdorp									
		1 okt. 2019	2022	2025	2030	2035	onderwijs capaciteit (BVO)	1.252	kwaliteit: functioneel bouwtechnisch energetisch/duurzaam
aantal leerlingen	215	213	217	213	210	bouwjaar	2001		
ruimtebehoefte (BVO)	1.281	1.271	1.286	1.271	1.256	onderhoudskosten m ² /jaar	49		
tekort (-) / overschot	-29	-19	-34	-19	-4	boekwaarde 31 dec. 2019	867.000		

De Vos - Ter Lips	Ter Lips 1B	BO	VOS						
Wijk: Starrenburg									
		1 okt. 2019	2022	2025	2030	2035	onderwijs capaciteit (BVO)	1.518	kwaliteit: functioneel bouwtechnisch energetisch/duurzaam
aantal leerlingen	214	206	206	202	200	bouwjaar	2005		
ruimtebehoefte (BVO)	1.276	1.236	1.236	1.216	1.206	onderhoudskosten m ² /jaar	-		
tekort (-) / overschot	242	282	282	302	312	boekwaarde 31 dec. 2019	2.028.000		

De Regenboog	Rouboslaan 12	BO	Pantha Rhei						
Wijk: Boschgeest									
		1 okt. 2019	2022	2025	2030	2035	onderwijs capaciteit (BVO)	1.878	kwaliteit: functioneel bouwtechnisch energetisch/duurzaam
aantal leerlingen	319	305	301	315	300	bouwjaar	2013		
ruimtebehoefte (BVO)	1.805	1.734	1.714	1.784	1.709	onderhoudskosten m ² /jaar	16		
tekort (-) / overschot	73	144	164	94	169	boekwaarde 31 dec. 2019	2.854.000		